КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, цхьаьнакхета!

ШОАТТА, 1 февраль, 1969 шу № 14 (4851). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоман, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхечу Советан Министрий Советан орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 ШЕРА ДУЬЙЛА АРАДОЛУ

РСФСР КЪАХЬЕГАМА ГIА

1968 ШЕРА РСФСР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГЕХ

Российска Федераце къахьегамхоша, В. И. Ленин ваь 100 шу дезара баха ма-боаттIара какъабахара йола социалистически ях а боархаж, дIадахача шера дIаэ а техникаш халад боахам хьалбеча, культура лакхъеча, халкъа вахара хьал тоалеча. Цунах лувш «1968 шера РСФСР-а халкъа боахам дегIабоалабара пачхахьалкхен план кхоачашъяра итогех» РСФСР-а ЦСУ хоама тIа.

Парте XXIII-ча съезден цуа тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш хадаш кхоачашъеш хилар бахьан долаш — къаман доход, промышленни производства боарам, транспорта грузооборот, розничи товарооборот, бахача нахъа реальни доходаш [illegible] тIехйола темпаш яьй.

1968 шера РСФСР-а экономика, культура, бахача нахъа вахара боарам лакхбоалар хьахьоахам я дешнеш (1968 шу 1967 шера процентаца): къаман доход — 107, промышленноста продукци — 107,8, мера боадама продукци — 104,5, паччахьалкхен кооперативни предприятешна а, организацешна а (колхозаш [illegible]) хьерта фондаш болх бе йолалийтар — 107, капитальни вложенеш — 109, халкъа боахамерча болхлой гIулакхерча [illegible] дукхал — 103.

Промышленни производства план тIехкхоачашъяьй. [illegible]

[illegible] 58,4 миллион кьанта рудаш, 1,7 миллион тоннал дукхагIа минеральни удобренеш яьй. Цхьан шера химически хьаьса 87,6 эзар тонн дукхагIа боахкийб. ДукхагIа яьккхад синтетически каучук, аммиак, пластмасса, синтетически кIушаш.

Машинаш хьаелга дегIаденад, кхьастиз аьлча укх дешешца: 1968 шера турбинаш арахийцай 11,2 миллион киловатт - сахьат мощность йолаш, металл-тода 106 станок, 16,8 эзар тканий станок, 847,8 эзар автомобиль, 178 эзар трактор яьй.

РСФСР-а ЦСУ хоама тIа бовзалдоахкх, 1968 шера цемент, сборни хьищкабетон, шифер, кирпич, тоха кхага дукхагIа ях хилар.

1968 шера бахача лахага кхьачар 5029 миллион квадратни метр кIада, 317 миллион пара тоалата, кега гIирс. [illegible] 196 миллион квадратни метр, [illegible] 1,1 миллиард сом [illegible] дукхагIа яьй.

Кхачан промышленноста дукхагIа йола продукташ дIара план тIехкхоачашъяьй. 1968 шера 6 миллион тонн духх, 1,4 миллион тонн колбасни изделеш, 3,2 миллион тонн шекар-песок, 4,1 миллиард бенка консерваш яьй.

БIарчча хьалйцача культурни-бытовой лоархIам бола [illegible]

[illegible]

ЛЕНИНГРАД. «Красногвардеец» [illegible] объединене «Знак качества» [illegible] Паччахьалкхен аттестацица [illegible]. Ухан [illegible] а [illegible] хьашта тайп-тайпара офтальмологически техника а хьаргIа да.

СУРТА ТIА: «Знак качества» [illegible] оптически приборах [illegible] Д. И. Менделеева цIерагIча метрологе ЕрригIсоюзни [illegible]-технически института [illegible] М. В. Баранова.

А. Балдрева сурт. ТАСС фотохроника.

КНИЖКА-САГА ДОТТАГIА

[illegible]

МОСКОВСКИ ЖУРНАЛИСТАШ ГРОЗНЕ

28-ча январе дена Грозне ба журналистий Центральни Шен вокалаш — ПДЖ воскъагIа вола методист-консультант О. Н. Виноградов, публицист, экономикан долча дукхагIа книжкай автор А. М. Гиневский, ЕрригIсоюзни радиой телевиденей дулан [illegible] обозреватель радиой телевиденей белхлошта, вайгазеттий редакторашта редакторий заместителашта дIаьха а доладаш. Шийна къамаьл экономически очерка проблемана хетадир А. М. Гиневскейе. О. Н. Виноградова дийцар кепайоалой лекхарех КПСС ЦК эгара тIехьагIарча сопахта хьеших къахьегам доалта коммунистически кхетам бахара [illegible] районни газетий лоархIамах. Р. А. Арутюнова [illegible]

[illegible]

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛАХАШ

КОМИССЕШ ДIАШАГIЪЕХКАЙ

[illegible]

М. КАРАЕВ.

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

100 шу

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ

[illegible]

М. ГАСИЕВ.

[illegible]

Л. ФОМЕНКО.

КЕРДА ПРОДУКЦИ

[illegible]

Советски Эскаре гIулакх де вахалехьа комсомолец Журавлев Николай болх бе вну «Старогрозненефть» НПУ [illegible] ха гIорва [illegible] дукха уйла а йа [illegible] промыслерча сепарационни установке балха вахар из. Къонаха оператора [illegible] лахха [illegible] хул кийча продукци.

СУРТА ТIА: оператор Н. Журавлев.

Д. Васильева сурт.

Iано готьяй къулбехье

[illegible]

1909 шера 29 январа «Известия» яха газет.

ПРИМОРСКИ «ПЧЕЛКА»

[illegible]

Михаил МАГУТА, АПН корреспондент.

ТІЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ДІадаха шу дикача къахьегамо толамашца чаккхдаьккхир город Грозныерча къахьегамхоша. Ханал хьалха, 10-чу декабре кхоачашйир пятилетка кхоалагІа шера план. Планах дацрІачуя совгІа арахий-цар 13 миллион сом мехьа продукция, ца хуя 1967 шера реализаци ячуя 81 миллион сом мехьа дукхагІа. Ерригачу продукцех 89 процент дикхлай къахьегайа дсарле лакхьра чотах. Къахьегама оьсарле лакхьара чІоагІа ховкъостал дир керда техникен дикагІйола технологин производствана юкъехкахьар, рационализаторски изобретательски болх дика вІаштІехьбаккхаро. Соахка, къахьегама оьсарле лакхьара хьекхаман эггара дикагІа дир мехкдаьтта доахарий, «Электроприбор», «Трансмаш» заводий коллективай, кхыча предприятей. Къаьстта дика толаман дахьар цу шера планированеи экономически стимулированеи кердача системага яьхна болх беча предприятей коллективаша. Ерригá а арахийнача промышленни продукцех 89 процент продукци цар арахийцар.

Цхьабакъда, дацца толаман дика дале а дукха кхоачашбоацараш нийсделар городерча промышленни предприятеи балха юкъе. Нйс предприятех кхоачашъянзар продукцена реализаци яра пачхьалккен план. Ца бахьан долаш пачхьалкхена дІа ца хуш йиса продукци 2,8 миллион сома мехьа я. ТІехьаюсача предприятешта юкъе я ацетоново-бутилови завода, № 2 йолча гІишлон-материалий комбината, Старопромысловски кирпичий еча завода, «Металлотара» завода, кхыча предприятей коллективаш.

Городерча 21 предприяте кхоачашъянзар къахьегама оьсарле лакхъара план а. Арахецача продукце мах лохбе безача, цар цу продукцега дІадоцар дукхагІа хилийтарах хинна зе 6,5 миллион сома мехьа да.

Къаьстта во болх бир соахка городерча бурув деттача организацеша. Царна тІадиса пачхьалкхен декхар 21,5 эзар метр я. Лаьттан чехаш тахкара болх къаьстта во бир Октябрьски бурув деттача контора бурувдеттараша. Цар кхоачашъянзар бурув тохара гудала план а, бизза пайда ацацар балха хавах. Дукха моттигаш нийсъелар дваренк хулаш, болх вІаштІехьбоаккхача хана дукха ха зехьа йоаеш.

Шоай торонех бизза пайда ийцаьбаш гІишлошъераша а. Ца бахьан долаш соахка хьалхьа ца йоалаш йисар Брагуны — Гойт-Корт яха газопровод, Терек-Хаяи-Корт яха [illegible] гІулакх дара йала корнус, [illegible] Хаян-Бертера нефтепарк, кхыйала лоархІамера объекташ.

Укх шерен дІахорча шерашкен мехкдаьтта доахдарашта хьалхашка латта декхараш бехктоккхаен лоархІамен да. Дикой дукхагІа хилийта дезаш да хьамаккха мехкдаьттен газ. Цу гІулакха ерригá а коллективаш оарцагІъаха, царга материальни ресурсех бизза пайда ийбайта, бурув тохачара балхаш тоадайта декхарийла я партийни организацеш. Бурув тохачара болх ритмично дІабахийтара чІоагІа новкъостал ош республикерча мехкдаьтталошта СевКАВНИИ болхлошхара а. Цар къоастаде дезаш да бурув тохача хона маркаш чубуаргбоацаш гІулакх дара дола деш.

Шемахштара кхоачашбоацараш нийсалу мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта химически предприяте балха юкъе а. Цар арахеца бензинаш, дизельни маагор лоха дикал бала да. Иштта лоха дикал йолаш я машинашъечар арахеца оборудоване а. Уж тайпа масалаш доаладе йиш яр кхы а.

Партийни, профессини, комсомольски организацеша производствени дешашта дергІа терко еча ритмично дІабода болх. Иштача предприятешка тазка а техкаш керда резерваш гучайоах, керда техникен дикагІйола технологин производствана юкъехкухь. Цулуьа цу предприятешка шерагара шерага лакхагІа хул доаза къахьегама толам.

Хьалха аз белгал ца даккхара соахкара план кхоачаш ца яьрех я ацетоно-бутилови завода коллективо. Фуд цун керттера бахьан? Цун бахьан ца гІишлошъераша цу заводна хьалъеш лаьтта В-12 яха витаминаш-[illegible] хьалъяйна ца яккхар. [illegible] цу [illegible] бахьанца [illegible] заводо коллективо [illegible] хьалхьа [illegible] оборудований [illegible] полн [illegible] тейни [illegible] цу [illegible] выводаш а я, белгалъяха еза укх шерара план кхоачашъяра тІаерзаяь йола мероприятеш. Иштта тІехьаюсачарех я соахка «Чечингосельстрой» треста аьшкабетонна конструкцей завода коллектив а. Продукцена реализаци яра шера план 93 процент [illegible] но. Фу бахьан долаш лоархІанзар завода коллектив пачхьалкхен планах? Цун бахьанаш дукха да. Цхьабакъда, керттера бахьан да трестеи заводеи кулгалхоша коллективашка эша къахьегама [illegible] ца дар. ХІара болхлочун, участка коллектива болх [illegible] вІаштІехьа баккхар, оборудованеи бизза пайда ца эцар. Уж кхоачашбоацараш дІа а дахка хІара болхлочун къахьегама оьсарле лакхъара ерригá уйла тІаерзае декхарийла я завода партийни организацен кулгалхойн.

ДІадахача шера нийсдена кхоачашбоацараш дІадаха, В. И. Ленин ваь бІаь шу дузача денна сийлена накъабахара тІайна социалистически декхараш пачхьалкхен планаш кхоачашъе декхарийла я хІара предприяте коллектив.

А. ДАЛЬЯЕВ,

[illegible] Грозненски горкома [illegible]

ЛЕНИНСКИ ЗАЧЕТ

[illegible] Ленина [illegible] Лениски зачет дІаяла лакхІад цар.

«Ленински зачет» комсомольски организацешта коммунистически хьахкашка шийна карагІдаьнначá дикана гІуллакхех хІара [illegible] отчет я.

Укх денешта районе дІахьош йолча комсомольцей собранешка хІара комсомольцо тІаяц ше кхоачанде лоархІа социалистически декхараш. ХІара [illegible] саго уж [illegible] йолча Лениски зачетин [illegible]. Районе предприятеш, учрежденеш комсомольски организацеш вІашагІъехка комиссеш хьожаргья уж декхараш [illegible] кхоачашдьа хІара [illegible].

М. ГИРЕЕВ.

ЦІЕ БАЙРАХХ — ДИКАГІЧАРНА

Грозненски машиналькъа вовлакъа дог гІеадоаккхаш цаъ [illegible]: дІадахача шера йиъалагІча кварталах декабрь беттен социалистически яхье отделене предприятешта юкъе хьалхара моттиг дикхарх. Грозненски машиналькъа отделене кулгалхошеи профсоюза райкома президиумой кара ца яца тоам Цо байрахх тъомашъий Грозненски машиналькъахошта.

Дукха дика гІулакхаш карагІдийнад машиналькъахошта, производствени задани кхоачаш я на пачхьалкхена 280 эзар сом совгІа ахча [illegible] «Грозненски машиналькъа отделене дикагІйола машиналькъа мастер» яха цІи ельай [illegible] Владимир МихІаиловичá, «ДикагІйола дежурно» яха цІи ельай Воронцова Наталья Алексеевнайна. ТІехдика къахьийтад машиналькъа ментера Н. Ибрагимова, цьаьега хьекараша В. Ольховникова, Д. Висигаева, цаьаьа бригадираша н.н. М. Саленкоа, В. Германа, цаьаьа болхлошна н.н. И. Хусиевоа, Т. Восаева, Р. Вайсултановас, кхы дукхачар.

Г. АНОХОВ.

ЛАКХДЕ ХЬАЖКІАШ ДЕЛАЕРИЙ СИЙ

[illegible] КПСС ЦК [illegible] Пленума [illegible] программа [illegible] лоамашта юхерча зонеи хий дехкача лаьтташкен хлат лесамдаккхара лоархІаме дакъа кхоач хьажкІашка. Цига лоархІамегІара культура хила [illegible] я уж.

[illegible] совхозашен [illegible] ба шера — шера лаьтан доакъаран лаьрхІа кхееча хьажкІий лакха хьу [illegible] керттел дІадахача, хлоттана хьалаш лаьтта болаш [illegible] 1968 шера а [illegible] хьад [illegible].

Царех я Ачхой-Мартана районе «Лермонтовский» совхозера ноп. Акаев Р[illegible] механизированни звено. Д[illegible] шера 100 [illegible] йолча лаьттаа хІара гектара тІара 42 центнер фуальхача хьажкІий кхаьал.

«Красноармейский» совхозерча ноп. Катермаиов Оалхазара бригада 300 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 35 центнер фуалкьха хьажкІаш чуера.

ХІара шера хьоккьаш лакхду Гудермесски района «Кавказ», «40 лет Октября» яхача, Сунженски района XX-ча партсъезда цІерагІча, «Путь к коммунизму» яхача колхозий хьажкІаш делаерана.

Уж тайпа масалаш дукхха а доаладе йиш я. Цар дог теладош хьахьокх, хьажкІаш кхеара агротехника хьалха датта прнекаш практикана юкъехкухьаш хилча ерригача колхозашкен совхозашкен цу культура лакха хьукьам кхебе йиш хилар.

Цхьабакъда, мукІарло де деза, республика лоамашта юхерча цхьайолча районашка лаатийна лаьрхІа хьажкІаш кхеара балхашта механизаци яра йоагІача тайпара уйла тІайохийтаиц ца халара. Урус-Мартана, Шаьла, кхыча районий болхлой цхьабеача кулгалхошеи специалистешеи лакха хьукъам телаш йола из культура дІалош доладь лаьттаиц кІезигдара лиакь лацаб. ХьажкІаш кхеара агротехника телаю. Квадратно-гнездовой хьесапе хьажкІаш дІае енча метте, шерра юкъехкувла баьнцаб пунктирни оалаш йола способ, решта яьлча, мугІарчегІа дІалов. Из бахьан долаш обработка дергІа юлуш хинна, дукхха кхаш оасаро хьаддукъаш хиннад. Цулуьа хьажкІий хьувкъам воала хиннаб. Соахка хьажкІаш кхеара хьокханаш, халахете а, дика лархІа йиш йолаш дац.

Пятилетка диъалагІча шера хьажкІашцара гІулакхаш тоаде а хІара колхозеи совхозеи лаатийна а ноаьача доакьара а лаьрхІа дІайийнача хьажкІий хьувкъам дикка лакхберг бола гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Вай республикерча цІи хевача бригадира Катерманов Оалхазара дош деннад укх шера ший бригадо дІанхача шеранна цо кхеба а Вертроссийски социалистически яхье цуига котало яхийтар а сацие бала хьувкъам кхебе, аьнна. Из хьокхаш хьа а нйца шоай болх дІабоаьбе беза республикерча берригача хьажкІаш делаераша. Юхакхеаняа аргьяи хьалха латтача механизаторийхьажкІаш делаерий хьалха хиина сийле. Цу гІулакха эшаш мах йола хьалаш долаш да.

ХІанзое а деза массанахьа а боьница кийча е еза укх шера хьажкІий лакха хьувкъам кхебара. Укх гаргтарча денояка механизированни звенош е отрядаш вІашагІъехка а кийчъа а яха еза. Къоаста а дез, цадам дІадала деза хьажкІаши кхий йола культураши дІаюргІйола лаьрташ, хІаьта иштта эшача боарама тракторашн юртбоахакай машинаши. ХьажкІаш дІаюргІйола участкаш кхий тІехьа ца йоахаш хІиноо а деза, дІахьоастае еза Іан замалахьеи бІаьстаи юкьеи цу участкашка эшаш йола агромероприятеш тахкъяха воньинши торо кургІолаш.

Колхозий совхозий агрономий декхарийна ба хьакъоастаяча участка боьконца йолча башхалонашка хьажкІа-кхеара технологически карта хиндеча хІара звеноа [illegible] да.

ХІана хІара колхозеи совхозеи, бригаде а бригаде а хьажкІаш делерий дешар дІадоаде деза. ХІара хьажкІаш дІахье а, боакхьа кулгалхочо а лаатийна лаьрхІа силоса лаьрхІан дІайийнача хьажкІий лакха хьувкъам кхебара къахьа латта агротехника дика ІомаергІйола гІулакх вІаштІехьдаккха деза. Цу хана къаьстта уйла тІаахийтанза яргьяц квадратно-гнездовой хьесапе хьажкІаш дІае механизатораш ІомабаргІа, мугІарчегІа хьажкІаш дІае мет лахташ нийса дІадийташ хулийтаргІолаш доацача моттигашка. ХьажкІаш дІае еза лаьтта хьакдеш йола культураш тІаххинача, хибь аьхача хьатташка, тІайнача севооборотташ уж карадерздара планашкен хьесап.

ХьажкІий хьувкъам лакхбера лоархІаме гІулакх да кхаща удобренеш ххкар. ХьажкІаш дика [illegible] органически минеральни удобренеш яхача лаьттанка.

Веркат дардоача тайпара кхоа цхьана пайда эца беза хьажкІанийн лаьрхІа хьахийнача минеральни удобренеех. Эттара хьалхарча аргІиш на уж ахка еза хий дехкачеи тІеналл йолчен лаьттанка. Тоъал гранулированни суперфосфат Іаалгье еш укх шера дІаюш йола ерригá хьажкІаш фийганца цхьаьна удобренеш а лаьттах йоъийтаргІйолаш. Иштта техача удобренеех бизза пайда шозза-кхозза хоккху.

ХьажкІаш эггара чІоагІагІа тоъе къаьергІйола гІулакх да хий дехкача лаьттанка дІайийнача ерригáча хьажкІашта хий ханнахьа хий дехкар. Цулуьа хаттама хьалхьа торо ца хилийтаягтехьа а кийча доза аргьяц хий ахийта харшаш дахара. Хий ухийтаргІйола ерригá сети кхаьнкара балхаш дІадолацуча хана хий дихха мара ца дезаш кийча хийта еза.

Гурачьа тІоадах чуйолийташ хий диллана долча хий дехкача лаьттанка из диллание дергдац Іай а бІаьстан юхье.

ХьажкІаш кхеара технологически карташ оттаелча хана лаьттах тІоадах чуйолийташ дуллача хил совгІа плана юкъедахийтанза дергдац кхоаза а диллаа я вегетационни хий дуьнанга. Практика хьахьокх, доагІачун кІезигагІа хий дехкаш хилча хьажкІий хьувкъам дикка лохлуш хилар.

Хий дехка болхлой Іомабарга, мел эшача инвентараца уж Іалашбарга, хий уха харшаш нийса даьха хилар-га хьежна дика дехха йиш хургья кхаьика хий.

Доаче, хий дехха мах тоъаш бечача моттигашка хІанзое а деза, цхьаккха ди дІа ца доъийташ, цу балха лаьрхІа хьакъоастабе беза дикагІа бола колхозхойи совхозий болхлой. Хий дехкача берригача болхлошта хий дехкара толашагІа йола способаш Іомае еза, хий дехкара гІулакха зе а дал уж кхыча балхаш тІа хьежабе мегаргбац. Уйла тІаахийта еза царна стимулированни яраш къахьегампара цар безам совбаккхараш. Масала, Наурски района Ленина цІерагІча колхозе хий дехкача болхлошта кхы тІа а мах тела оттабаьб.

Хий детта ерригá машинаши установкаши шоай хамнахьа тоаяна, боьконца кийча а яь дІаоттаяина аргьяц. Уж декхараш кхоачашдара тІабахийта беза хьажкІаш делерий берригá теркам.

[illegible],

агроном.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ ДИКА ГІУЛАКХАШ

Пхе шера план хана хьалха кхоачашъяра а В. И. Ленин ваь бІаь шу дузача денна сийлена накъабахара а хьинар кхо ца деш хьалсг МалгІобикерча мехкдаьттахоша. Пятилетка хьалхарча кхаь шера планал совгІа лаьикха «Іабржа доиув» 240 эзар гартта тонн я. Хьалоекхкхача мехкдаьттаги газаги дІабода мах дикка лохбаьб. Къахьегама оьсарле лакхъяра производствени процессашта автоматизаци механизаци еш дукха балхаш чакхдаьхад.

Уж мероприятеш чакхйоахача дикка дакъа лаьцад мехкдаьтта промыслови управлене рационализатораша, изобретателаша. Управлене массайолча промыслашка дика вІаштІехьбаьккхаб рационализаторий болх. Цига рационализаторски балха юкъе дакъа лоацаш 908 сег ва, уж ба операторагш, слесарагш, шоферагш, токарагш, кхыбараш.

ДикагІйола рационализаторски предложенеш къоастара, дІара шера мехкдаьтта промыслови управлене хьажараш конкурсаш чакхйоах. Из бахьан долаш шерра-шера дукхагІа хул лоархІамена рационализаторски предложенеш.

ДІадахача шера вІайолайир В. И. Ленин ваь бІаь шу дуза ди хьатІакхочаш итогаш ергйола рационализаторий хьажара-конкурс. Рационализатораша лаьрхІад 1970 шера 22 апрелага кхачалехьа пачхьалкхена 1,2 миллион сом пайда барг бола рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьа. Уж декхараш толамца кхоачашдергхилар къаьта хьахьокх доахача толамаша. Пятилетка кхаь шера производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша баь пайда 900 эзар сом да.

Соахка тІайийцача социалистически декхарех производствана юкъеяхьа езаш яр пачхьалкхена 280 эзар сом пайда бертбола 200 рационализаторски предложени. Дукха ха йоацаш итогаш йир пятилетка кхоалагІча шера рационализатораша дальча балхей. Ерригá я производствана юкъейихьараш 355 рационализаторски предложени хилар, пар пачхьалкхена баь пайда 328 эзар сом да. Рационализаторе болх вІаштІехьбаккхара хьалхара моттиг дилаш я Ленина орден лелаяча цхьалагІча промысла коллектив. Цига дІара кхоалагІвар рационализатор ва. Пачхьалкхена дукха пайда а беш дІадахача шера цаь производствана юкъейихьай 54 предложени. Къаьстта дика къахьег цига рационализаторски творчески группа мастера Х. Г. Позадзе, операторагша Х. Коттикова, Я. Уцешкос, кхычар. ХІара шера цар производствана юкъехьу 10 — 15 рационализаторски предложени. ЧІоагІа лоархІаме болаш я № 550 йолча коллектора реконструкци яраи № 750 йолча скважинана обвязка ярах цар кийчъь рационализаторски предложени. Бехка пайда луш йола рационализаторски предложенеш производствана юкъейихьар ремонтио-механически цеха инженераша К. Т. Яндиева, В. Ф. Ивкотоновс, слесара П. И. Лупешкос, кхычар. Хьалха дІалхача хана бурувдеттараш эшаш йола болта лавнижаш ехачуя тІехьагІа дІахтувсар. Цар ешача предложенеех задвижка юхаметта а оттаь царех дІахо а пайда ийбу. Цох шера хулар 33,4 эзар сом да.

ШоалагІча промысле кІоарга насосни скважинашта каст-каста нийслуш дар мехкдаьтта хьадоагІача гІомара тІоанаш а хиле хьадоакха мехкдаьтта кІезиглуш, уж тІоанаш дІадахара 5 — 7 сахьта бокх бе безар. Из бахьан долаш хьа ца доаккхаш дусаш хинна мехкдаьтта ктташтонниш яр. Цу гІулакха дукха уйла йир инженераша Б. Л. Папиллова, Кремнева, Б. А. Панчука. ГІумара пробкаш дІаякхара тІаеозаьь рационализаторски предложенеш кийчйир цар. ХІана из операци 20—30 минута хоачешъю. Шера цу мероприяте хьадоаккха мехкдаьтта дикка дукхагІа хулийт. хІаьта пачхьалкхена кхоаеш дола ахча 12,3 эзар сом да.

Хьалхарча шозлага Іалахьате кІезига мехкдаьтта луш яр № 871 йола скважина. Цу гІулакха уйла яьча цхьоалагІча промысла инженера И. А. Орехова енича предложенеех пойдабойн зоана обработка йир. ХІаьз цу скважинера хІанз бейнаха буса доакхха мехкдаьтта 300 тоннаргá кхоач. Мехкдаьтта промыслови управлене кІеэига бац шера 5 — 10 предложени производствана юкъехухьа рационализатораш. Царех ба инженераш нн. Панфилов, Паук, болхлой нн. Чуприков, Богиков, Абдрахманов, мастераш нн. Сычов, Нозадзе, Кремнев, Ищук, кхыбараш.

Белгалдаккха дезаш да управленерча дукхача инженерно-технически болхлоша болхлойн рационализаторий гІулакхайна тІехьожам лоаттабелга. Цар чІоагІа новкъостал ду чертежаш сихагІа кийчъяйтара, приспособленеш производствана юкъехьийтара. Рационализаторашта шефство лелаеча къаьстта дика болх беш ба инженераш нн. Дауров, Машенцев, мастер ноп. Панчук, кхы дукхабараш а.

Пятилетка диъалагІча шера кхы а лоархІамегІеи бехктоккхамегІеи декхараш хьалхашка латт управлене рационализатораштa. Шера цар производствана юкъехьа дерхІ 300 рационализаторски предложени. Шоаш рационализаторски балхаш дерглола теркам хІанзаехьа къоастилай цар.

В. ТАГУРОВ.

Грозненски № 3 йолча ТЭЦ-е йоазаш сийдеши я Рабцева Вера Ивановна керте латта химически цеха смена. ХІара сменах кормаш тІехххоачайъя цо. Цу смена начальника ноп. Рабцевас дика вІаштІехьбаьккхаб шоай болх, цулуьа торо хул оборудованех бизза пайда эца, технологически режим даим нийса лелае, дензара денга доала къахьегама толамаш лакхагІа хилийта.

Сурт тІа: смена начальник В. Рабцева химически дешаш оъ а. Д. Васильевс сурт.

Бурув тоха болабеннаб

ДайрхІачух дийн бийсеи хаьан хьалха бурув тоха доладир укх денешка № 690 йолча скважина Северогрозненски токмвиз бурув деттача конторa депутата М. М. Попова кулгахдеча бригада.

Цун ерригá а бурув тоха деза кІоаргал 4850 метр я. Старопромысловски районе лохера мехкдаьтта тергдеча скважинех шоалагІа скважина я из.

А. ТИЩЕНКО.

ЗАКОННОСТЕИ ПРАВОПОРЯДКАИ ХЬЕХАМАШИ ДЕШАШИ

1969 шера 16 марта — районии, городской, юртий, поселкови Советашка хоржамаш хула ди. 9 эзар гаргга депутат харжа веза ба вай республика къахьегамхой.

Эттара тІехьара хоржамаш хиначух тІехьагІа дІаяхача хана шер а яьй, лер тІа а яьхай шоай мехкарча эггара лукхагІчеи лаха дукхагІа лакъа лоацачеи Іалдала органий — юртийи поселкови Советий полномочеш. Из хьахьекхад Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совето 1968 шера 15 ноябре тІайийцача къахьегамхой депутатий юрта (аульни, станични), поселкови Совета хьакъехьарча Закона тІа. Цу закон шер а яьй, лер тІа а яьхай юртийи поселкови Советий боккъонаши декхараши дуц моттигашкарча боахамеи культурани вахара воздействии яра дешашка неттех, общественни порядоки социалистически законности чІоагІъяра дешашка а.

Юртийи поселкови Советашта боккъо еннай дукхача дешашка законодательствацца нийса йоагІаш йоаца шоай территоре тІарча пачхьалкхен, кооперативни, боахама органийи организацейи правови акташ юхаяха е ювасопае. Царна кхы а дукхха еннай общественни порядки социалистически законности чІоагІъяра реальни [illegible] е хулга торо хулийташ йола полномочеш. ХІана, масала, юртийи поселкови Советий кара я общественни порядок лораеш йола халкъа дружинаш, [illegible] а граждан бакча [illegible] товарищески судаш, цар хьахьожам лоаттабу милици участковой уполномоченной балха.

Дукхача моттигерча Советашна шоай декхараш дика кхетаде а шоай боккъонех пайда нийса эцаш а, боккхеи [illegible] болх бу общественни порядок чІоагІъеш, законаши граждан [illegible] кхоачашъеш. Іалама а доаъ, шоай гІулакхаш [illegible] культура даим лакх а еш. [illegible] болх [illegible] бахьан долаш [illegible] балча дукхача моттигашка общественни порядоки социалистически законности дикка чІоагІъехкай.

Цхьабакъда, моттигерча цхьайолча Советийн цар исполкомийн гІулакхашка законаш чІоагІа телхадеш моттигаш я хІанз а.

ДІадаха шу доаклуча юкъе хьайбашта хулча [illegible] дукхаьа къосам лоаттабара дешага хьожача хана Шаьла района Совета исполкомо законагІа йоаца решени тІайийцай С. [illegible] ханшца цхьана лела, бахха арабовла, берашта школе ахийта, къаьстта мукъа бахлаьна городе Аргунк доазонех арабовла» боккъо ца хуш. Ахьанна дукъала-ам, бакъдар аьлча, къовсам лоаттабе беза. Цхьабакъда, цу хана ехха йиш яц къахьегаи дешаи гражданина енна конституционни боккъо, цун паргІатонна доакхо еттаде а берригá деза дар да а боалийташ шІагІа чубоаккхе а йиш яц.

Шелковской района Червленски станични Совета исполкомо мацанега дешийтара закон кхоачашдар духьа эц аьнна решени, тІайнцар бераш деша ца ухийташ бола дай бакхара дІабоахалба аьнна «Червленский» колхоза праленена законагІа доаца гІулакх тІадуллаш. Массанега дешийтара закон кхоачашде деза. Из Совета декхар да. Цхьабакъда, цу гІулакха телхае йиш яц хІара граждина къахьегара йола боккъо. Закон телхадеш шоаш болча наькъа тІа тоъе тоабалагІа а [illegible] мегаргъяц [illegible] [illegible].

Теттара нийса гІулакх да юртбоахама артела устав кхоачашъярах [illegible] дешага хьожа лаьрхІача Веденски района Хаттуниески юртсовета [illegible]. Цхьабакъда, цу денах лаьна [illegible] решени закон толхадеш я. Юрта Совето сацаш баьб «юртбоахама артела Устав массанна телхадеш болча наьха кІезигата гоалхьара лаьттан участкаш (шоай карташ а тІехьа) Іомаьрйоба, уж ма даьгІенашка шоай доалахьара доахан доалахдара боккъонах боалабаб» аьнна. Цхьабакъда, кхыметтел юртбоахама артела Устава тІа а яц из толхадаьрашта сецара чІоагІа тайзар де аьнна моттиг.

Е укх тайпарча масалга хьажаргда вай. Шелковской района Бурдиновски станични Совета сесе 1968 шера 26 сентябрера шийн решени колхозо правлени станични Совета исполкомо декхарийла яьй «ДІадийна эзатаж доахагта доадайтарашца цхьыхьара къовсам лоаттабола цар доахан пачхьалкхена дІателара [illegible]» аьнна. Дуца хабар дац, язами доадайтараца лоаттабу къовсам чІоагІбелга сесе нийса хьадийта хилараж. Цхьабакъда, из къовсам чакхбаккхара цо моталь методаш законагІа йоацаш я. Е цхьанца а юртбоахама артела Устава тІа а, е хІанз лелаш йолча советски законий тІа вІалагІа а яц дІадийна эзаташ доадара дукъала доахан пачхьалкхена дІателара наькъаца къовсам лоаттабе декхарийла вен йола нормаш.

Советски законаш мира доазув оттадаьд административни порядкагІа гІодаш деттара, боккъона белгалъяьй гІод тоха боккъо йола органаш ахи. Халахете а, цхьацайерз моттигерча Советий исполкомаш, шоай полномочеш телха а еш, судебни следственни органашта хьалхара дІаувитт, законагІа доацаш юкъегІерт потребительски кооперацеи колхозий гІулакхашта, дола ду цар имуществана а хІаьта иштта, шоай кара йоацача предприятей, учрежденей, организацей средствашта а.

Назрани районии Совета исполкомо ший цхьаь решенец законагІа доацаш «Электроинструмент» яхача завода директор декхарийла вайв улицашка сердал оттадара 10.000 сом хьеждде. Цу тайпара законагІа йоаца решенеш тІайийцай Сунженски цхьайолча хІычеи районий Советаша.

Моттигерча Советий исполкомашта шерра полномочеш еннай тайп-тайпара справкаш документаш телача хана, нотариальни болх чакхбоаккхача хана, граждански состояне актаешта регистраци еча хана, граждашаш гуьбеча хана, и. кх. дІ. Цхьабакъда, цу боккъонех а нийса пайда эцаш цхьаза. Дукхазехьа дІадзаржад испол[illegible] хана справкаш [illegible].

Бачи-Юртовски юртсовета исполкомо Юбев яхача, хаьца ваьла цІавенача цхьаннена Сайгулаева цІерагІа документаш деннад. Цу тайнара, къайладаьхад из суд яь хилар.

Майртупски Курчалоевски юртий Советий председателашеи секретарашеи — Магомадова, Ремадова, Тимаева, Даева — даим харц справкаш тайнай спекулянтанта. Царна бо боагІача тайпара болх баьб, уж шоай балхаш тІара дІабаьхаб, хІаьта царех тІехьара ншь — уголовни бехктокхаме оза.

Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий юртий (аульни, станични), поселкови Советий хьакъехьарча закона 68-ча статьяга диллача Совета депутат балхара дІакхаьа е колхозера эккхаде йиш яц, хІаьта иштта мара йиш яц из бехктоккхаме оза, е хІанз а Советагара, хІаьта сессента юкъерча хана — цун исполкомагара мукъа боацаш.

Депутата боккъонаш чІоагІа лелаярц лораеш цунга торо хулийт шийн пачхьалкхен [illegible] декхараш Совете территоре тІеи балха йолча меттеи хьинаре кхоачашде. [illegible] кхоачашдергІа [illegible] тІаьтерча вІашагІ. Депутата боккъонаш — из халкъа хержа [illegible] администраце лелаеча ца доагІача хІамахи боккъо йолаш тІаьхьачбхача бехкехи лораяра бола теелон ба. Цулуьа Совет хьаж еза Совета территоре тІа из балхара дІакхакхарах е уголовни бехктоккхаме оазарах а лацарах дола дош нийса оттадьяй.

Цунна [illegible] дукхагІа боккъонаш телхае [illegible] хила йиш яц советски законаш телхадеш болча, хулийтай наьха тІа уй тача пахагахьа. Цу тайпара гІулакхаш депутата цІерала [illegible] йиш йолаш дац.

Халкъа [illegible] хьалхагІа [illegible] суд яь хиара Д. Хусихаджиева, Малгобека района [illegible] цІерагІча колхоза правлени [illegible] чун цІеха гІа, [illegible] гІулакхаш лелаш [illegible]. Зуламеча спекулянташа бурзах а лоза, цо колхоза шІергІа спекулянташ ара частнопредприниматель гІулакхаш лелаярах. Зуламхошта колхоза бухгалтерега гІолла дІалеиа спекулятивни гІулакхаш лелаларах къагІаденача ахчанцара масех иттаж эзараш сомаш. Масех эзар сом Хусихаджиевеи цун гаргарча наьхеи кисанка а ленад.

Спекулянташа судаш яьй. Цхьабакъда, царна новкъостал [illegible] лелаш [illegible] Хусихаджиев кортамукъа лел. Хусихаджиев депутат волаш йола Сальсана-Юрта Совет шоай хьежа средствии органаша ца ухабоии бехктокхаме [illegible] бехкаш ячь представлени [illegible] а ца хьаьа ца [illegible].

Тахан я укх Совета цу тайпарча позицеца ший [illegible] [illegible] шй.

Моттигерча Советий цар исполкомий шоай гІулакхаш закон телхадеш йола цу тайпарча моттигаш тІа-тІа кІезигагІа хулаш йоагІа. Цхьабакъда, законаш кхоачашдар Іалашделга шийн керттерча декхарех цаІ долаш йолча органа балха тІа кхыметтел наттахьа даь а законаша дІалехараш телхадеш йола моттиг хила йиш йолаш яц.

Практико хьахьокх, законаш телхаеш йола моттигаш нийсъелар дукхача хьале лелаш дола законаш кІезига дарна кхетадо дезаш хилар. Цудухьа моттигерча Советий балха тІа правови культура лакхъяр духьа Советий секретарий гІулакхаш тІа юридически образовани йолаш болх бал хулае бакъахьа бар. Городскойи районии Советашка вІашагІйохкамза аргьяц советски болхлой правови знанеш лакхъяе массаза а болх беш кургІйола семинараш.

Н. БУРМИСТРОВ,

Нохч-ГІалгІай АССР прокурор, юстице 3-ча класса советник.

«СЕРДАЛО»

2-гІа агІ., [illegible] 1 февраль, 1969 шу.

* * *

Дуккхаеа шерашка хьалхаре [illegible] ladaxaча шер, коммунистически къахьегама свйлен [illegible] елар Грозненски мебельни фабрика Белоусова Еленас кулгалдеча бригадана. «Терек» яхача объединене эгтара дикагlа лоархlаш я из бригада. Цига хlара болхлочо шен дакъа лахархlача сменах норма 120 процент кхочуш а еш, тlех дика [illegible], и [illegible].

Сурта тlе: бригадера [illegible] болхлой (аьрдехьара аьтту[illegible]) Н. Кузнецова, В. Ольховская, Е. Белоусова (бригадир).

Д. [illegible] сурт.

* * *

ХlАРА ТРАКТОРА — ШИ ТРАКТОРИСТ

Дешна дукхагlа хул вай юрта боахама техника, инвентарь. Юртбоахаме хьа мел деча балхашта а механизаци еш латт. Хlана Урус-Мартана района боахамашка 315 трактор, 54 комбайн я, хlьата шорта ахьйола юртбоахама инвентарь а я. Боахамашка цу тайпара дукха техника хиларах совхозий [illegible] балхайна бехктокхаме дехар отт. Дош литт эррига техника механизаторий кадрашца lалашьярах. Хlьата йолаш йолча техниках бизаш пайда оапра боахкача лоархlаме да аьлаш валалахь балхаш сиденнача юнъах тракторашта тlа шин сменагlа болх бергболаш механизатораш кийчбар. Из санна лоархlаме гlулакх да болаш болча механизаторий кадрай квалификаци лакхъяр, хlана аьлча цунга хьежжа мара дика пайда оца йиш яц техниках. Къаьстта теркам тlабахийта безаш да тракторастий-машинистий кадраш кийчъяр а, хlьата йолаш йолчар говзал лакхъяр а. Хlанз хьежарга вай тха районa совхозашка из бехктокхаме гlулакх мишта вlайтlехьлаьккхад.

Укх шера Серноводскерча профтехучилищерча, цхьан шера йолча курсашка кхеэтакъа тракторист кийчве веза тха, хlьата ворхl саге мастер-наладчика говзал а lамае еза. Цул совгlа Серноводскерчеи Калиновскерчеи профтехучилищашка 78 саг шоай квалификаци лакхъе дийша ваха веза, хlьата уж берригаш а февраль бетта цига дийша бала безаш ба.

Района боахамашта юкъе кадраш кийчъяра болх дикагlа вlаштlехьбаьккхаб «Красноармейский» совхозе. Дукхьал шоай совхозе вlашагlъеххача бинъ бетта йолча курсашка 27 саг ва цар дешаш, хlьата Серноводскерча училище цхьайтта саг хьожаваьв, кйе саг квалификаци лакхъе а вахийтав. Шоай курсашка деша багlарашца лерттlа механизаторий говзал lомадра дукха болх бу совхоза керттерча инженера Адуев Хьасана. Дешархоша дикагlа кхетадергдолча тайпара говза вlашагlъехко хул цо ший лекцеш.

Цу тайпара дика оттадаьд из лоархlам бола гlулакх «Горец» совхозе а. Шера лаьрхlача а шоай боахаме вlашагlъеххача бинъ бетта йолча курсашка а, хlьата говзал лакхъеш а кхоачам хилвал нах деша ховшабаьб. Укхаза дешаш болчарца дика болх бу совхоза керттерча инженера Магомадов Альвида, мастерской заведующе Мускаиев Мовладе. Шеко йоацаш аьа йиш я цу совхозе тракторашка шин сменагlа болх байтара кадраш кхоачам болаш хургхилар.

Вахьа района кхыча боахамашка цу тайпара дика оттадаьдац из гlулакх.

Геттара во вlаштlехьдаьккхад механизаторий кадраш кийчъяра гlулакх Мичурина цlерагlа совхозе. Укх шера вlаша а нах бахийтабац боахама кулгалхоша трактористий бинъ бетта йолча курсашка деша, хlьата шера йолча курсашка вахар кхойтта саг мара вац. Цу гlулакха хьалхе а тохабала безаш бар, керттера инженер Махмудов Ярагlи, мастерской заведующи воа. Бачаев.

Дикагlа оттабьбац из болх «Гехинский» совхозе а. Бинъ бетта йолча курсашка дешаш цхьаькха а вац, хlьата шера йолча курсашка лийрхlачул кхоалагlа дакъа мара бахабац. Ишттa весала латт механизаторий говзал лакхъелга а. Аланза далаш совхозера дукхагlа бола механизатораш лоха квалификаци йолаш болга.

Механизатораш кийчбаре гlулакха боагlа теркам тlа ца бохийтача боахамашка техникага шин сменагlа болх байта торо хургьяц. Из бахьан долаш хlара тракторо цу кlирда оахаш геттара лохлургда. Из да йиш йолаш гlулакх яц.

Хlара боахама кулгалхоша, инженерна-технически болхлоша кхы ха вlа ца йохийташ вlадаха деза шоай боахамашка чийслум доал кхоачамбоацараш. хlана аьлча квалификаци лакха йола кадраш ца хуле ниййса эксплуатаци е йиш яц хlанзарча юртбоахама техникана.

М. АРСЕМИРЗУЕВ,
Урус-Мартана района юртбоахама производственни управлене керттера инженер.

МЕХАНИЗМАШ БЕХКЕ ЯЦ

«Лермонтовский» совхоза йиълагlча шурий-товарни ферма цlеча уголоке, совхоза керттерча ветеринарни лорада Г. В. Карпенкоца къамаьл доlш яр ферма заведующи Талхигова Зина.

— Шиъ хана хахка доладенвад доахан. Хlана дукхагlа доаттаде деза хьайбашта доакъар. Дезаш дар аьнна пайда бий, из кьадахьаш ца хилча. Масала, тахан дийьадагlа да да тха бригаде барда ца бахьа. Цудухьа, доахана хун йола шура ваьаенна.

Ала деза, из ферма боалаше дикагlчарех лоархlаш йоацилга. Ишттa дlадахача шера а шура лаккарех из нинчаьхьалкхенга йохкарех ялок кхоачам ца еш йисай ферма. lадвугаш дац цхьайолча доаркай хьокхамаш а. Отделене болх беча доаркех цхьа Майрбекова Ассас шера соахка шура лаккара цовл тlехкхоачаьтьаь ерг яц укхаза.

Доахан чусоцадаьчул тlехьагlа кхы а кlезигьелар доахангара йоаккхa шура. Ишттa. дlадахача шера декабрь бетта юкъера лаьрхlачa хlара lаттагара яьаккха шура 77 килограмм мара хилайар. Ер хьера лаьрхlача хийнахь цхьан lаттагара ши килограмм. Тlаьхьа йиш яц шура январь бетта а. Масала, 16-ча январе 250 lаттагара 510 килограмм мара лаьхаьаьц шура.

— Доакъара рацион кьо йоладаьь, базашка йайта йоацаньь, да тха ферма тlукъхаш ишттa во, — йоах ферма кулгалхоша.

Фу доакъар да хlана фермерча доахана бехкар, дийнахьа буги хlара lатта 25 килограмм силосан цхьаьнна килограмм йоал мара кхы хlама дац. Юкъ-кьуьй барда-м бахь, цхьабакьа ишттa из доаттабеш хилча цо бахlа пайда лац.

Тха къамаьла юкъе цхьхар скотник Яхаев Якъуб. Цхьайтта шу да цо хьайбаш лелаеча болх бу. Цудухьа, цхьана найса тlахьежам лоаттабе lомаденвав. «Сона хетарах хlана йолча рационала доахан дlахо йодача хилц а кхоа баш куле шура кlезигъяла совгlа дерlа йоалурц, уж, кхин lарчача лахан а уж ветта дехаде вlаштlехь ца бахl тха. Доаркай балха хьалаш мишта, аьлча, бидонаш, кулгаш дика дlайаза хий дац. Из дохаде моттиг а яц укхаза».

Хlара доаркана дийца хоьш дер беттахьа, цул шин бала беянгa, из хоашшехьа укхаза дош дац из, хlана аьлча, шийлача хина шин бала йиш йоацадаь. Цул совгlа доахан доттача ферманка шийла а, чугlоала хийшка цух дел. Тхов, кlийле, нlарш, керт лерттlа даларе, хlана доахан lайхача лоаттаоре дукхагlа дургьар цар шура. Рационеи помещеней йоацаш кхы а да укхаза кхоачамбоацараш. Цхьабоагlар доахан блеха ду. Хан-хаьньа гlулакх дац царна.

Доаркай а лертlа йоакхо яц укхаза. Спецбарзкъаш яц, халахаш деха пайдане доахаш да, доахаш да кулгех хьехха говза, тоьаш яц ведраш, бидонаш.

— lаса хьлата лаьрхlа искусственни шура хаьнахьа хьаахьац, — хаам летташ бар ферма lабсий лелахераш а. Совхоза керттерча ветеринарни лора воа. Карпенкос из шура а барда а ферме хьахкхухьаш ца хилара бехке воакъар кийчлеча шехера механизаш йоlа, уж йоакхаста [illegible] — аьлар цо. Цул совгlа совхозанахь уж ферме хьаь машинаш яц, совхоз машина ца бахьа доагор дацар. Тахан а чег шура а барда а аьнна хоахалир цо шоай къамаьл.

Совхоза кулгалхоша доахан лелаерий хьалаш тоадара лерттlа терко еш ца хилар да йиъл агlча отделене ферма доахана дун йола шура кlезигъялар. Ишттa сатийна бегlа хаьа бий-хьегl уж йоарча lай? Воахайн кулгалхоша де доагlаш да из хаттар.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДОТТАГlИЙ КУЛГАШ

lарбий [illegible] рапан агр[illegible] ОАР халкъа боахама. Хlьата а хlанз ала йиш йолаш да, тlемо тlаоттаь керттера экономически халонаш дlаьнвай, аьнна. Мовж хьегlандулара халонаш цуй доттагlий пошкъостлама дlахо кхоачашъеш боал мохк.

Промышленни а юрта боахама а производстве ОАР-а хlаман карагlдулара дика беркат даьннад СССР-чарча а кхыча социалистически мехкашкарча а экономически бувзамех. Советски Союзай ОАР-ви юкъе цхьана экономически технически гlулакхаш леладарах йолча эттара хьалхарча соглашенена кулгаш язданаьдар цхьайтта шу хьалха.

Дlадахача шерашка хьахьехкад цу тайпара цхьанa гlулакхаш леладарах ОАР кьамаш экономика чlоагlъярех промышленноста наьчахьалкхен ларда хьерени лоархlамегlа йола фактор хинна дlаоттар. Цу юкъагlа республике хьадеъд промышленноста керда [illegible]. [illegible] дукхагlа [illegible] металлурги, [illegible] хьера, мехкдаьтта чакхдоахе промышленноста хьаьре. Царех хул мехка индустриализаци яра лард.

Дикка йоахкий хlаьжий карагlдийнахд геологашта пайданера оаххалаши мехкдаьтташ лехара гlулакхе. Хlана духхьашха оттадеъ Египета геологически карташ.

Советски Союза новкъосталца къаман кадраш кийчъеш латт ОАР-е. Хlаназехьа, СССР-ца цхьана гlулакхаш а деш, керда 36 дешара юкъмоттиг хьалъяьй, хlьата цар хlанзлехьа дуккхача специальностех бола лакха квалификацеш йола 30 эзар совгlа болхлойн техникаши яра а хийцаб. Дикка дукха специалисташ кийчбаьб тайп-тайпара объекташ, къаьстта а Асуански лакхала плотина хьалъеча юкъе. Цига профессеш lомаьй хьалха хиннача феллахийн квалификацеш йоацача болхлойна йолла 19 эзар гаргара саго. Хlанз ОАР-е, боккъалдар аьлча, промышленноста цхьаькхе а дакъа дац шоай кадраш йоацаш.

Лоархlаме да ишттa израильски агрессе хилийта халонаш йоллашехьа а эррига объекташ Советски Союзаи ОАР-и юкъера соглашенега хьежжа лерттlа хьалъеш хилар. Из къаьстта а гуш да Асуански лакхала плотина хьалъеча. Болх беш йолча ялх агрегато хlанз цхьаlн ала миллиард киловатт-сахьат совгlа дарегlа йола электроэнерги йоах. Асуански ГЭС-а хlайналехьа а проектни боарама кхоалагlча дакъа хьалбизаб. Цо тешаву шин мехка юкъера соглашенеца белгалдаь эррига планаш хиннаьа кхоачашъергхиларах.

А. ЕГОРИН,
АПН собкор.

Каир. (Телефонаца).

КАИРЕ ХИННА КОНФЕРЕНЦИ

КАИР. 30 январь. (ТАСС). Самарданахьа сарахьа не чакхйоалаш аьча заседане lарбий халкъаш хьалхъоаьча Дуней халкъашта юкъера конференце цхьа борт а болаш мехадир «Дlахо еш йолча израильски агрессах хьаьвала дерriга хlемаш дlадахара. Эттара хьалха израильски эскар ше дlалийнача территорех тlаьра тlадакхара, нохчийстекхи lарбий бокъонаш юхаметтаоттаяра, Гаргарча Малхбоале машаро нийслов lалашъяра тlехь къовсам лоаттабара, «дуней общественни уйла сарцагlъеккха» тlахьежам дьа кхайкхарад.

«Гаргарча Малхбоале нийсхой нисъяраш» яхача лоацувга кlал 25 январе дехь 28 январе кхачаланза Каире хиннача конференцен цига метлайр конференце пленарни заседанешкеи комиссешкеи йийшача дукхдача проблемай дискуссей итогаш еш йола деклареш а. Декларашо тlа бележавхь, цу дискуссешна бокъонца гойтар хьалъекха «демократически общественни уйлах шерра тешбаш lарбий халкъе лоаттабеча къовсамца барт-цхьоагlо йолаш хилар».

Конференцен делегаташа цхьа барт а болаш карайир lарбий мехкашта духхьара израильски агресс, палестински халкъан 1967 шера июнь бетта агресси ярах израильтехьа дlалийнача lарбий территорех тlа базаш ихен лоаттабеча къовсамца шоаш тlеьха хилар дlа а хайтар.

Конференце дуней мехкаши халкъаша тlахьийхар оккупантанга духьал къовсам лоаттабераша дешдола моральни материальни новкъостал лакхдара.

Конференце итогаш еш, советски делегацеха хорта латтача СССР Лакхехьарча Совета члена Ф. А. Табеева аьлар, къаьстта аьлча ТАСС корреспондентага: Цу форуме, шекъ йоацаш, бокъха лоархlам болаш хlаьм керда 1967 шера 22 ноябре Кхерамзалей Совета резолюце ларда тlа Гаргарча Малхбоалера кризис дlадаккхара практически накъташ лаьара тlехь доаттабеча къовсамца дуней общественни уйла сарцагlъяккхара. Иза фактор а Израила правительствас из хьалхоецача интервенцийн кхераме, авантюристически никъ конференце гучабаккхар а, советски халкъо дика новкъостал дьь а лергама а кийсхел къовсам лоаттабеча lарбий халкъий духьал латто бокъо хилар белгаль а дьаьккхар конференце.

ВЬЕТНАМСКИ ТlЕМА ДУХЬАЛА БАРАШТА ЕШ ЙОЛА СУД

НЬЮ-ЙОРК, 30 январь. ТАСС-а корреспондента Н. Пахомова хьехаьй:

Сан-Францискера военни трибунало вьетнамана эттая американски эха салта — вьетнамски тlема [illegible] дена лоца ца тигарех воаннех кибахта воалача 27 саго юкъера йоца хьаьхара группа я из.

Ньюм [illegible] суд болаш [illegible] дlадахача шера «вода гlортарех» шоай [illegible] цхьаннена тогаш тохача тераршцикеме леладеча вароерни гlукахкхашта духьала lопайна багlа демонстраци ярах. Салтий бехке бу «мятеж» ярах. «США военни тlема зуламаш дерах» во а 50 шера чувьлла суд ю.

Миx санг тlаэттача кхерамо американски общественность уж лерабера тlехь гlоттаь. «Вьетнамана бу тlема [illegible] бехке даганна [illegible] [illegible]» кхача тlема духьалдера организаци аьлар салташта бола бала бехе» ципзанита ю йиш йоацаш из бол йоацали ба. Из организаци хьадал духьал аьлар вьетнамски тlема духьал бахьяра аь дийца еч суда.

КПЧ ЦК Президиума заседани

ПРАГА, 29 январь. (ТАСС). ЧТК агентство хаъхойтачох, самардина хьа КПЧ ЦК Президиума заседани хилар. Цо хийцар мехка тlахьарча [illegible] хинна событешка хьежжа этта политически хьал.

КПЧ ЦК Президиумо боккха мах бир. йоах хоама тlа, цхьайола экстремистски элементаш хьалхье гlайртача, уйлайна ёш ера кампанешта юкъе ца болхаш дукха а дукхагlа болча гражданашей кегирхошей дьача гlулакха.

Президиумо баркал аьлар шоай сабарол республика президента Л. Свободас ЧССР правительства председателга О. Черника шоаш къамаьлаш деш ваьча тlахьехамашка хьежжа общество кхоахкам дlабаккха лерlаш парте ламыча политически накъа рьше хиннача, а из хьалхаьаьча а берригача нaxa.

КПЧ ЦК Президиумо баркал аьлар общественна духьалерча ишехи тайп-тайпарча элементий группаша этта хьал ярхе. гражданаш вlаши кхочабалийта. общественни порядок толкхе гlерташ хиннача республикка столице сатем юкаметтаоттабеш хьинаре а деньа долаш а болх баьча къамен кхерамалеи корпуса органий болхлошта.

КПЧ ЦК Президиумо дийцар общественноста юкъе хlанз а кхоккам латташ хилар, тlехьа тlайоагlеча хане юха а сатем боабе. общественна духьалара а къметтел антисоциалистически тайп-тайпара провокацеш е гlерташ моттигаш хургхилар. Цудухьа Президиумо берригa коммунистий тlахьех цхьоагlо йолаш гlулакхаш леладара, сатем юхаметтеоттабара тlадерзадь парте кулгалхоша, республики президента, правительства гlулакхаш хьинаре хьалладара.

Президиум дlо дийхаш а, йоах хlахо хоама тlа, коммунисташа общественни организацешкеи информаци средствашкеи берригa шоай низ а шовзтта хоар а парте хlанзара политика, граждаский хьашташ лерадара тlадерзадергхиларга, партеи правительствай хьамхле леладераша де лерlаlрама кхетадайтара, конструктивни бола бара эша общество сатем оттабера цар новкъостал дергхилар.

ПАКИСТАНЕРА ДЕМОНСТРАЦИ

РАВАЛПИНДИ, 30 январь. (ТАСС). Пакистана дукхача гаргарашка правительстване духьал ба дlахо а студенташи кхыйола группаши. АПН агентства хьахойтачох, Пешаваре вайшевен демонстранташтеи юкъе лошаш хилар, цига кхо сехх саг лоайир. Демонстранташ лелхабеш полице бlаргех хий ухийта бомбаш йийтар. Вах лийцаб, Героде зевар доладаь.

ФОРДА БУХА КlАЛХАРА МЕХКДАЬТТА

СОФИЯ, 28 январь. (ТАСС). Пайдане оахкалаш йоахка моттигаш гучайаьккхий Болгаре укх тlехьарча шерашка. Цу гlулакха дукхкхача хьале новкъостал даьд геолога-тохкамий дакъе Болгарев Советски Союзов бераре цхьана lилма-технически гlулакхаш леладара.

Болгарски геологий белха тlа бохкача лоархlаме а советски технически документаци. Советски специалистий новкъосталца Болгаре хьагахьийй lаьрмача форда чура мехкдаьтта лахараш даккхараш йола эстакада. Шо кlира хьалхагlа юккъанара мехкдаьтта даьккхад укхаза.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКИЙ ГЕНЕРАЛЬНИ ПРОКУРОРИЙ СОВЕЩАНИ

БЕРЛИН, 29 январь. Берлине дlайолаенай европейски социалистически мехкий генеральни прокурорий совещани.

АПН агентствас беча хоамах, совещанена юкъе дакъа лоацаш барий керттера теркам тlаьтаар а 1968 шера 26 ноябре ООН тlайна тlема зуламаш дьараштей адамашта духьара гулайнаш дьараштей за дукха дlахахарех къахетам ца барах йола дуней халкъашта юкъера конвенци.

СУРТА ТlА: Бейрутски аэропорт израильски агрессараша пиратски доа чудаечул тlехьагlа. lарбий мехкашта духьала проводаш [illegible] израильски [illegible].

П. Егорова сурт. ТАСС фотохроника.

КХОХКАМ ЧlОАГlБУ

ПРАГА, 30 январь. (ТАСС). ЧТК агентства беча хоамагlа, США-ра чехословакерий посол М. Дуда 28 январе госдепартаменте вехир Чехословаке дlахьехийта гахьа йоацаш яча спортсменаши шахбузентерманаекие бlуш меморандум дукъадане. Це белгалдаьккхар цу меморандуме чехословакий далаш тlа хьал ирани хилар, дуней халкъашта юкъера кхокхам чlоагlбеш, США правительства дlадолладьеча цу гlулакхо маьха сатем бойбьа кхерам тlатессам хилар.

РЕЙД

ИШТТА ДОЙ НАХА ГlУЛАКХ?

Итташ эвараш вах бах Назрана а цунна юхе ядача юрташка а. Дукха эш наха бытови гlулакхаш. Мишта лел уж Назране?

«Ремонт — авто-элек-об — карбюраторы радиат — аккум», денах укх тайпара хета хала йола вывеска йоалланча цlагlа дlахьахкар тха рейдови бригада. Массехк помешени е укх чу. Царех тхоа езараш шиъ я: райнотелемастерские хlанзаш тега цехи.

...Зlамигача цlаьга чу хьалхар сами вlаьга стаьь латт тайп-тайпара приемникаш, телевизораш, моттиг яц дlа - юха хьовза. Корта мара бlарга ца гуш вагlе вагlа мастерсне заведующи Добриев Башир. Ши саг дlаеттача кхоалагlвар дlаотта моттиг яц мастерске.

— Е шоана гуш дола хьал да-кх тха мастерске. Мастер а, механик а, заведующи а со ва. Тоавь аьнача радио телевизора болх мишта бу хьажа моттиг яц. Хlьата тоавь яьнкараш дlаоттае а моттиг яц. Укх цlагlа мастерске улле кхо бутт ба.

— Цхьаькха а да. — дуьй цо дlахо. — Ерригача районе е цаl йоцийр укх тайпара мастерске яц. цудухьа болх дукха ба. Юрташка бахачо наха хьенкукь шоай приемникаш. Из бахьан долаш кlирандийнахь а шоттадийнахь а болх бе безаш хул. Бакъда со цу деношка болх бе йиш йолаш вац — укх здане чура хlамаш тегача цеха болх бен цу деношка. Хlьата сона хиl хьаелла тиган, хьа гlулакха хlага боакхаргбац оаха, яхаш. Тха цехо а болх бац кlиза цхе дийнахь мара, хlьата ишттa болх бергба lе а, хьай безам бале, — оаьа сога.

— Малав из дуьцар?

— Райбыткомбинатй председатель Шалыжев ва-кх. Вешта аьлча, из хари ваи. Тха мастерске цу комбината чуйоагlаш яц. Дукха ха йоацаш Грознера радиотелеремонтни мастерской Объединенера керттера инженер хинна вар укхаза. Цо бахача нахагара цlа лаха аьнанд сога мастерскена. Аз мичара лохаргда из?

Атта-м да Объединене кулгалхошта-м, «Хьай хьаштдолчара дlа а лаха, хlьата мастерских а хьай безам бар дац. — аьлча боал-кх уж...

Кlезиг-дукха дикагlа хьал дар хlамаш тегача цехе. Жалобай книжка тlа деха цхьаькха а болхло лотlкъаваьвацар заказчикаша. Цул совгlа, кхехатlбоалчарка, масала Цечоева Марема, Бекова Рукъята, хьмчерне баркал оалаш йоазонаш да книжка тlа. 1957 шера деха укхаза заведующи йолаш я Р. Тангиева. Шийхўр - могар ду цо заказчикашта товр де, царна ма деззара, церга тоьш на яхлара бардкъаш тега.

— Болх хала бе тха, — дуьц заведующе, — костюмаш, айдатош е кlадаш, эмаш дац, чутоке подкладка яц. Гой шоана. — хьахьокх Тангиевс шоай ассортимент, — ер да-кх тха товар.

Сира бос бола ши-кхо трико — аь я цеха «ассортимент».

— Ерригача районе дукхагlа мел бола вах укхаза боагlа барикьаш тегийта, — дуьц заведующе дlахо, — хlьата ер мара вам материал яц. Райбыткомбинат а цун председатель воа. Шадыжев а тха гlулакха байхa сагота бац.

Швейни цехера ардаьча парикмахерске даьар тхо. Кхаъ тlехьашка даьлдача жалобай книжка тlа цхьан-шин сахьата дешал йоазош дар. Дацар, даьра баркал кхаш-м. Хьалларча оагlо тlа датт книжка 1957 шера дlадоладьа аьнна. Хlара листа тlа клиенташа летпъабу мастераш Польцеваи Мильмаши. Клиенташца цlимхара а Мильман, шийбезам хуле корта а тоссаргба, нож а йоашаргьа, бакъда безам ца хилча из дац цо — цу тайпара леткъаю уж ши мастер наха.

— Ай, уж жалобаш-м къаракъ мена бахьхача наха язъьай, — аьлар Польцеваси Мильмаши.

Хlанах шо клиенташа ишттa кlимхара оаха аьча цар йоах:

— Тхогl ахк фу аргла а цахош. жалобаш язъйай-кх цар!

— Цаlа, шоьа деха хиина хурева, бакъда, укх кхь шера жалобаш мел язъьяраш-м беха хиина хургбий-хьогl?!

— Эй... Къараь меннар мара-м укх чу вагlа а вагlацар,—аьтача хьаьар тха къамаьл.

Жалобаш хилар-м села цецйоаккхаш хlама дацар хьадолчунга хьежача. Из кхьдар да цхьаьнна жалоба райбыткомбината кулгалхоша жоп ца лалар. Кхаь шера, 1966—1969 мел язъяьча жалобашта фу даьд, мишта техкий уж — цкъа доьш дац книжка тlа.

Тха рейда тlеххьара пункт яр Назранера фотоателье.

...Шийла помещени. Юха доаьа гlаьа. Массехказа цlоагlа техача гучаваьлар фотограф Хашиев Альмад. Тхо кхуга дlайист кхаалехь хьачуваьлар 15—16 шу даьнна хургвола кхо - ших кlаьнк. 12 сурт хье а ийца уж юха бергайшие а шоаш ахча дlадеха хилар бакъдеш доха квитанции дийхар оаха царгара.

— Тхога-м дац цхьаькха [illegible] таниш, — аьлар ахьанне.

— Хlана дац, мича дlахад из?

— Тхоьа хьадеймадац фотографа...

— Мел ахча денаад оаш укх суртех?

— Кхо соми 30 капиги...

Берашца оаха къамаьл деш веха хьайзар Хашиев.

— Ай, цар-м дlа тlехьагlа мара ахча хьаданзар. цудухьа квитанция яде кхийнаднц са, — йоахар цо. Укх бераша-м из яде кхайне хургдац, ахьчарна лахайхьеьllа уйле квитанцеш? Уж уйлаш ма квитанцеша книжканна хьажа волалеяр тхо. Укх шера дукхьала цхьан январь бетта иттех книжка кхоачаенал ателье заказаш дlаяздь. Хьежад цхьана тlа, шоалагlчуга тlа — массa долча книжкаш тlа йола заказаш 48 капитал совгlа доалаш дац. Из мах ба 3x4 сантиметр долча паспорта 6 суртий. Книжкашка дилача паспорташта мара сурташ доахадац Назрана районе мел бахача наха...

Сурташка тхо хьежаш доахкаш чуйьар ши кхалсаг. Уж даьчча сурташ дlахаьа бlаьлабор, бакъда, оаха квитанция хьоадеча Хашиева царча бlара а хьежа схьеенна аьлар:

— Шо-м суртеш лахийта доаллад, дlахаьа хьыйхила.

Цо фу дуьц. из фу ала гlерт хайннча кхалсаго аьлар:

— Довхкай, тхо-м сурташ деза.

Балхара воагlача тайпара, боамбеш lодадаш фуфайкаш тlа кхийна бола нетай сурташ даха бахка хийтар Хашиева. Хlара 6 суртах (9x12) 1 сом 65 капиги доахкх, хlьата тхо хьежача массехк книжка тlа из мах шозза мара бlаргабоайзар тхоьа.

— Хlанан из ишттa, Альмад?— хетт оаха фотографага.

— Доккхий сурташ даха вах багlац. дуккхагlвар 3x4 сантиметр долаш сурташ доахийт.

Харц дац. Назране дукха нах ба паспорта суртех эшаш. Цхьабакьа, харц-м цхьаькха а дац: бетта 9x12 сантиметр дола сурт даккхийта фотоателье ши саг вена lийнавац...

Цу тайпара хьал хьа дlахо да наьарадиц. Шечкъишттa тоаце деза Назране наха цу бытовой гlулакх.

РЕЙДОВИ БРИГАДА: Т. БЕЗИКОВА, Назранерча трикотажни комбината [illegible] комсомола комитета секретарь; Х. КОСТОЕВ, Экажкъонгий-Юртарча школа хьехархо; Г. ГАГИЕВ, Назранерча района «Путь Ленина» яхача газета белхахо; М. КОСТОЕВ, «Сердало» специальни корреспондент.

ШОАТТАДЕН ОАГIУВ

Ше хьахиначу хана дейз 6000 совгIа зоотехникаши ветеринарин лорашна кийчбаьб Саратовски зоотехническо - ветеринарин институто. Советски Iаьдал дахначу юккъе йиллина институт йоккха Iилман, дешара, культурин центр а хилла дIаэттай. Цу чура дийша араваьлла 29 доктор а, 130 Iилмай кандидат а. Институтан коллективо Iилма-талламо белхо результаташ дукхахйолу изданешка хьахьекхай. Арадаьлла 167 книжкен брошюрен, 13 учебник а дешара пособи а.

Дика кийчъина ю институтан лабораториш. Царчу ю электронни люминесцентни микроскопаш, электрофотокалориметраш, пламенни фотометраш, кхийола приборащ.

ХIинц шин факультетан очни зоотехнически отделенешка деша 2400 гергга сту дента ву. Январехь аргIанара выпуск хир ю 77 къона зоотехник Саратовски, Тамбовски, Волгоградски областийн, Казахски ССР-н колхозашка, совхозашка деша бoда.

Сурта тIа: ветеринарни факультетан пхоалгIа курсера студентийн группа хирурги кафедра операции юкъе.

Е. Соколова сурт.
ТАСС фотохроника.

АРТИСТАШТА-ЛЮБИТЕЛАШТА КУЛГАЛДАРА ЮКЪМОТТИГ

Эстоне 140 профсоюзни клуби 5 эзар совгIа художественни самодеятельноста коллективни я, царна юкъе 80 эзар гергга дакъалацархо а волаш.

Ухх тIеххьарчу хенахь республике профсоюзни художественни самодеятельностагахьаман хилла халкъан творчества Цa. ХIинц профсоюзни клубийн коллективийн бертагахьа творчески белхан кулгалду культура кердара учреждение — Эстонии ССР профсоюзни Совета художественни самодеятельноста ЦIено. Цу чу я 10 отдел: музыка, театр, хореографе, кино - фото, изобразительни искусства, декоративни худоежественни хьедара, самодеятельни коллективаш кулгалхой кийчбара. Цу массо а отделe кхочушду художественни коллективашна репертуар хоржарга, выставкаш, концерташ, фотоконкурсаш вовшахтохарга, иза ... самодеятельни композиторийн драматургийн [illegible] тIаьхьийн эстетически кхетаман кхиорна. Отдела кулгалду опыт болчу культуран искусствон белхалоша, культура халкъан университета выпускникаша. Художественни самодеятельноста ЦIено [illegible] гергайн юртийн кружокийн кулгалхой кхиорна белхан семинараш.

Виктор СОРИ.
(АПН).

КИНО МАШАРА ДЕКХАР ТIАИЙЦА

[illegible] творчески объединение стандаран «Сатем этта хаъ» яха фильм [illegible] советски разведчик Рудольф Иванович Абель.

— Сан декхар дара, — боху [illegible] — и картинин дIахьедарна [illegible]. [illegible]

[illegible]

ю лабораторе а. [illegible] хIокху Рихард Зорге, [illegible]

Цу доьзна байх дийцинчу фильмах тидам беш бу. Шина серех хиттина йолу «Сатем этта хаъ» яха фильм (режиссер С. Кулиш, сценарин авторш В. Владимиров, А. Шлепянов) хIинца хIаман дуьйцуш ду. Цхьабакъда, картина цу художественни хьарах тарра, цу тIа дуьйцар а чу тIера образаш а доьхьала вIшагIа ехна а.

Фильмо керттера турпал ю советски разведчик полковник Ладейников. Чолхане декхар ду цунна тIадиллар: хьа а дела гучавалха веза ... суд хьа вала тIеман преступник доктор Хесс. Цкъа вахача советски тIемалошна вешта IаIна хьожаш ... психологически гIалаца. Цу хьакъехьа йорча документальни сурташ а гойту фильмо тIа. Цхьабакъда, доктор Хесс хIоъарта лечкъаш хIинц. Кердачу даьхни ... цуьнна тайнан цIи, подданство хуьйцу. ХIинца и цуьнга гIуллах ду ва. Фармацевтически центр, ... тихар йолчу моттиге шийн белха гIуллакхаш дIахо хьош ва из Малхбузен ... Ницерна гIарада. ... ХIинца театре бен бен воаш артист Савушкин. ... Хесс.

«Сатем этта хаъ» яха фильм детективни жанрах еттадаьх да. Цхьабакъда, цул сюжет цу жанра хилар шийн тайнара, кхетамаш дайда эцарш массашI ... ХIинца фильмехь дукхахдолчу детективни фильмашна ... Советски разведчика Ладейникова ... суртадаьх доха доладаьлга: из да цуьна моастагIчуьн разведка тIехьаьнар. Цу тайпара хьал оттача, разведчика професси законех ер къайлаъала веза. ДIахо болх бер кхераме да. Цхьабакъда, Ладейникова ... тIалатта декхар кхочушде веза, хIанна ахьча кхуча сага тIамна тIадиллача гаьна дерзда из. ТIамкха фу хургда хац.

Цу тайпарча решенеха ю, хIанта иитта дIахо советски разведчикашен моастагIий разведчикашен юкъе латтача къовсампа а фильма авторашa, Ладейникова роль ловзаеча артиста Д. Баниониса хьагойт. ... разведчикий хьекъален опытан къовсам хилла а цIa Iеш, идеологийн юкъера къовсам хилар. Дукхаьлл цудухьа котвоал советски разведчик Ладейников. Ухаза ала деза ухтан моастагIий а деха долаш, йоккха опыт йолаш болга. ... фильман тIа сайна доопаш, ... моастагIа тIеттотта мара боккъонца гучадалац турпал дехал. Советски разведчик ... йовха Iедар духьа ... из машара декхар тIаийца, тIом хьоабе гIертараш гучабахар духьа араваьнна. Советски сагo идеологи а цуна ур. Цудухьа хилац из цIаккха веза. Лоацача хана а вайна гу из уйла ел волга. Шийна тIалаттача сийлен декхаре дог урттаду цун.

Геттара дика ловзаю Ладейникова роль артиста Д. Банионисa. ... Ладейников — Банионис. Из профессиональни разведчик ва. Фильма авторашна а артиста Банионисa а лиънац цун професси къайле, цар керттера теркам тIабехийт цун образа кIоарга хьагойтара. Лоамкарагдоал из Д. Банионисa. Хьекъалаьнга дукха йезалу Ладейников. Из бIаргавайначуьнна ... шийн уйла ер йоалаш ... цIена ...

[illegible] актер хьагойт Р. Банионисa.

Белгалдаха дег доагIа фильма тIара ... Из эпизод ... Савушкин тераде ... тIеххьа гIа, из цига лелаш, гераде ... хилла выставка, Савушкин хьацача пунта ду хаттарашa. ... хеха маменаш. ... сагга хетт Савушкин болх бeш воачa театра спектаклашa гойта ... Из цига болх бeш волга дIахо це дола къамаьлцара а хьахов.

Цхьабакъда, бIарчча хьайвечa «Сатем этта хаъ» яха фильм ... творчески коллектива боккха толаба. Советски разведчикашта хетадаьча декагIча фильмах цаI я из.

А. МИНИЕВ.

Деклараха доаккхаш да Бокое Ахьмада «Беке къонгаш» яхa роман. Настта Нохч-ГIалгIай книжни издательства арадоаккхаш цун шоллагIа книжка. Цу тIера цхьа дакъа ноаштеха оаха тахан.

БОКОЕ Ахьмад
БИРСА ДИ
«Беке къонгаш» яхача романа шоллагIча книжка тIара

Сецца юртара IоварлаьгIна малхбоалехьара оагIув лараел яр СоагIапчера сотнеш цу дийнахь. МоастагIа хьаьхьайнача минотe хабар дорддолаш уггара постеш я Махьмад-ХитIа дIафхавлад. МоастагIа хьоргIхилара а тIемaцa тIаворгIаргхилара а белгало гучаьнпай селхан.

Ши-кхо ди хьалха цхьан IаьржIача бус Черноярске станце дIавеаннача тIара Iоессар Деникина гIалабой ши батальон. Шоай йоккхийча ...шца, пулеметашца цу бусе [illegible] поезда а долаш уллача ... Охлой-Юрта чу а баьхна дIаоттар уж. Ши батальон хиллал эскар цу бус Моздоке Iо а десса. Махьмад-ХитIа йистте хьаттар. Вейнахаш хайра из эскар кхачалга а вож кхачалга а. Цига а вокказаль а дийнахьи буси лелаш гoвра-баьреш бар. Царна це хоаш тIада йиш цхьар цхьаккха тайпа эскар. ЦудухIа шекха оагIув лораеш ба вайнах. Малхбузехье Инаркъерчей Долакоарчей нахаи Малхбоалехье — СоагIапчарчи. Цигахьара, малхбоалехьара моастагIа уьлахьей а юртара кад — топ каралаьцаг мел бараш — хьегул а баь, дIадухьал баха кийчвенна вагIa Тоархко-Хьажа.

Малхбузехьара кхаьткъа хьахоаш йоккхийча топий таташ де. Ленд дугаI цигахьa СоагIапчарей наха. Хоз цига тахан Iурра дехa тIом болга. Инаркъерей Долакоачей нах моастагIчоа духьал латталга. Хала седелт наха. Ноакъостали баха шоай йиш яц хилав новкъа довлаш кортош эгаду. Новкъостала баха йиш яй. Йенаc вай воаша цига вуаш ... латте а хIана-хIанз малхбоалехьара а тIом боларгба акаш. Хьажаш хилча?

Инаркъерта наха сийсера тIаэттай тIема юхьиг. Сийсера Черсий довзон тIa ха тIa хиннa пхьалх сат вайнаха моастагIаца. Цул тIехьагIа тIаболабенна уж вайнаьха юрташта. Нах хIанз кхы а лещ латт. Инаркъера а, Долакоара а, Къаскимора а.

Дикка айденнадар кхьалла баьде ди. Сихха веча Тоархко-Хьажий кoв эттар Малсаг. Исмаiал вийча дена юртарча Совета жоте латташ вар из. Тахан шоалгIа воагIа Малсаг. Кхы тоха са дац шийн, ала юрт гагура къорайийрзача оазаца, нах боаш латт. Аьнна малхбузехьа куле дIааьеклар.

— Тоъаргда, хIанай-и, — аьнна кoара доавлаевелар Тоархко-Хьажа. — хIанзалле хьийжга, ладийгIа. Кхы хьежаоргбац СоагIапчарех. Вокх юрташкара бараш болчча хуоргба. Нагахь санна зойи, ... довргда. — Сихха маькъдагa жимар уIа аьлла ва.

Кастта юрта ехь йолабелар Тоархко-Хьажий оаз. ХьегулбаIа болабелар нах. ДукхагIбараш говраьца, гевашца.

Хьахча юрта чубаьхкар Iурра дена Махьмад-ХитIа йола оагIув лораеш хиннараш а. Цу оагIорахьа шоаш ца болхилга хайта наха.

— Воа нах! Хозий шоана тата? — аьнна, малхбузехье [illegible] дIахьекхар Тоархко-Хьажас.

— Дика хоз!

— Цхьа хаттар [illegible]

Сагем эттар майдан тIa.

— Воай йоккхача вай [illegible] фу хургдар?

— Долаш хургдар-кх вай! — аьлла дехьара а сехьара а.

— ХIаьта тахана вайнахьа [illegible] шоана вай! — Шийна улуэ латтача Малсага бIаргахьежар Тоархко-Хьажа. — Хьo йистхулий ца хаттаргa?

— Цхьа-ши дош аттаь ва. — Майрен тIa хьайна наьха тIараш юккаеш куг хьалайайр Малсага.

— Вa нах! Къамаьлаш деш латта хан ма яц хIана. ХIаьта а... Ер хала е дира денош а вайна мара тIаийттачча моттало шоана. Селхан Бурро тIара цIаккхаьчар со. ТIом ба цига а. Долакха-Юртеи ТIой-Юртеи тIом бола массехк дийна. Шоашта чухь са а долаш Деникина бIу тIеххьоалийтаргбац аьнна хоаш а дейка латташ духьал латт вайнах.

— Вай а воалийтаргбац!

— Цхьаннена чухь са а долаш!

— Оражоникидзе дIа ахьийтай йоах Ленина гIалагIай вай! Сална кухьалаттаб Деникина, аьна!

— Нийса ахьийтай! Латтарг а да дегIамех дакъий хилалашa!

Малсаг сецар. Тоархко-Хьажас цIогIа техар.

— Кхийтарий шо, воа нах?

— Сов дика кхийтар! — аьлар массехк оазо.

— Кхы луш хIама дий вай?

— Дий дахар!

— Долле хIаьта! Тахан вешар гIоаза вай! Ка айла шун!

— Амин! — аьлар наха.

Майдан тIера лоаь чоабол хийттар наха шоай говрашка. Цхьаберашъ удеш шоай коашка чу а делаш, говраш тIа а хуйлаш, делахьа йиххила а юха тьежа а цa кхоьбеш юха араделхар. Шоай коанеIарга кхаьчача говр юхаяздо Хьасана. Кайпа латтар дийлла латтача зIара хьожа а лаьца. Iох из Iоалаьелча сийна хегаделаo Хьасана. Цхьа уьзаргхьаьнча сапна во кун бос баха юкьмараш а. Вешта кхы фу эш цаьа уьзаргьюкха, юхь тIара бос дIабаьхна. Кхехоашa тIеха. таташ хьача, цига тIавоаш шийн во! хилча!

— Нани, сагот ма де! — аьлар Хьасана ше Кайпийна улув нийсавалишехь. — Кхоа йоашо хила йиш яц.

Йист ца хулаш кортa оагебар Кайпас, корталe тIъем шортига бIаргашка биьлар. Хьасанах ... тIахьа.

Кхаьна Оалеччар хеттa, — аьлар ТIахIира. Цхьан хIаман чIоа ен бIарташ а тоIедаь гаьнна хьалхашкахьe дIахьежар из. Доаккха са а даьлла тIатехар. — Хийла да кхоамацца хьоргиа кхоаверча дийнахь. Хоза, кIаьла ди хилча дукагIа дар. Веннавоа-м бе лацар из...

— Дай дахьара вешачоа-м бе.

— Цхьа хIама-м да веннача гIолленатIа хеташ. Ше ваьна юота шийн наха дIаволлар. ТIем тIа волча хана а вул тIехьагIа кхача йоьла волча хана а дийла ма дагалоаллар сона. ХIанз-м вола а...

— Фу къамаьла да Iе вайн — Кiарвеник бIарахьежар Хьофина. — Вала кийчвенначча сага ду-кх ма тайна къаьнаьл.

— Вала кийча а ма вацвайнах, цхьа са ваьх ул-кх.

Йист ца хулаш цхьа хана а оагIув аьлар:

— Ма моттала ль со валар кхераш са, из де ахьа. Валар-м вайн дац хьаь ма юрто, вала везаш хьо а хьо вIа а дале. Сай цIенах из але вуьй во лаштa сон са. Къоалашка а вашийн, лаакIа ... тIехьа а долаш яй воша, из а цу шийн боххакхо туолоевоьсо сотарадле тIеххий вeш тIа вала. Цул а вожхан а юрта леладеннычa гIуллакх хьош санна.

ХIанз коанаIарга дIа а этте Хьасана тIеха хьежаш латт Кайпа.

— Сона-м хац шох малагIча сагото ергья... Шо ань ва, со цаI мара яц... — Хьоччо кIалди Сулимбик ва аьнлагIа вар.

Кхы а летка мегар Кайпа, Хьасан шийна гаьна а ваьлла сецачара. Бакъда, Сосе коара леткъам сонаш бацар.

— Тоъарг-м да ухх кхаь-дита шеда Iа тхога айта гIайгIа, — аьнна, Сосе оаз ер хьахоаш. Даьла шийн къахетаме кот а баьша дийна а валаш цIаьвеча... ХIанз юха а...

— Вахийта, вахийта,—йоалар КабиратIа. — Дуьнарах хIама хургдалац дац ер. Вож а лел акха вахила.

— Айя, хIала вола, фу кхоачашде вола? — кугаш хьалтуосар Сосе. Геттара оаз шорта а яь тех харго шоа толаш мо, аьлар. — Къаьнна Тоархко-Хьажа имхар тIе а ваьнна Iочурхайкача бoй кийча ма бий еранам. Юххера шу долаш волча дуйла-м бе иихчаз велча а ваьлча а.

— Сона а дац бе! — аьлар ТIахIира дахьгахьа бIаргIаро бIаргаш а лакха. — Юрта кхерав тIейгагIаш хилча...

Геттара дIагарга а ваха йоккха къайле а яь аьлар Сосе:

— Айя, ваьшa воакъа бан ма кхевам, хьы! Кхетий хьо дe аьнчох? Большевикашта тIехьабьяна, кердача Iаьдалтехьа баьнча леларaш ба царна дагабоахкараш. ХьатIбахний-та, хIилакбейта большевикаш а царна тIехьавьяна, батамаш урагIьаллeхьа лела, ха сискал йоаца йоасараш а. Хозий хьона?

— Дьяра ханa, — аьлар Кабирета вoIа хьалхара. — Хьона гхазий дуйна на хона.

— Хала а хаьа сонь-м, — аьнна, говро юхь а даьца сихха коара вeлахзр ТIахIир.

ЮХАХЬЕЖА шийна тIехьахоагIа ТIахIир а вайна говр лаьгIа дар Хьасана. Чуьра воалаш дIай-хьай гIулахх лелалеш вeле а ахьда ма вий из. ВIашиа улув а валлача воавеелар уж шинь. Дагаш хила къонгий дагалаьтташ уйлагахa вахa. Йистхилар воашаш ва ТIахIир. Хьасан цIаккха а шина дийша къамаьла тIехьа.

ЙIаьха осе а хиша бoлх говраьдаьреш. Новкъа гоьтта йолаш юстаро болх цхьабараш. Бакъда, юстара хилаш говраштa, вагтахь мера ма хулача тайнара кIоаргa за дош Лоа улле ... шийна дац кIаьнал ба.

— Вайн хулладевлорга тайa я силалe. — аьлар ТIахIира хьал а дьела. Йист ца хулаш ва кIордадаь хургдар цуйна.

— Дийла моz, чиллан бутт ма бий ер, — аьнча, тоааир Хьасана. — Чиллан бетта селла кIаьла ди хилар а я тамаш-м.

дем. ХIаьо са коара аривоалача ха-на...

Даьна латкъа вентавоо ТIахIир, бакъда цу хана дьалхоашкахьере дурма оаз хезар.

Цхьавзанна дIахьежар из.

— Аь, из фу дурмa я?

— Из-м дIа-е Тоархко-Хьажийна улувеча саго дехь, — аьлар Хьасана. — Наьха дагаш дикагIа хрaоттаде. Сона-м топий таташ хьахезача тоъам ба, цхьакха дурма лакха а езац.

ХIаьта топий таташ тIехь-тIехьагIа шаьргIа хьахоадар. Йоккхийча топий лараш меттел кагийча топий а. Цхьабакъда, тIом бола моттиг а тIаноагIа моастагIа а. дукхе духьал латта вайнах а гуш бацар. Цхьа айнвеча мегге гучаькххо говра-баьрий веса юхьиг. тIаьхха къайладоалар. Массанех хьалхагIа Тоархко-Хьажа вар шийн скрача аьнна. Байракхашта тоое хетар Хьасана мохо гIеттаеш дIа-са уха цун аба Iажажош.

Кхор бегIача бер чу дIакхача боахкача хана цхьа тхьах сaг дIa а къаьста дукьах урагIа волаелар. Сихха бIорга къайла баьлар уж. Гуча баьлар кхьберaш. Лахe шаьрча мегге. Боаз а тIa зурагтий мо дукха! Юхаьхьа къовста а Iашар уж фу деш ба: деш хIама а доацаш дIаэттa латт е вIашe духьала бийрза шоайла латаш ба. Сос йистдена шоайла вIашагIьлйинача топий таташ, наьха гурмата тIa Iооха а дeна ладача кIура маьжаргашех тешаш дора уж шоайла доа деш хилара.

— Аь, аIашa зегIаха фаьл-ах уж! — шехьар ТIахIирагa.

Хьасана а цетадоре уж вIашa цатIала бахача сицна. Цхьабакъда, геттара дIагарга гIертача гучаьлар цаьха юкъера доаьо юкъ. ХьатIахханчeза бар моастагIий.

Кхаьна хургбар Инаркъерех Долакоарех нах аьнна бIоагIий мо духьалатта бецаре. ХьатIахханна а ца Iеш кхоакхе юрта чухьача а хургбар. Селхан Охлой-Юрта, [illegible] гIа [illegible] бегIеш кхоакна делкъейта Инарахье хуаш-молаш хургба шоана аьна. [illegible] деннайа бесса.

— Селла хургIлаш а ца е, — [illegible] Нагтта этта хургIац шоана гIалгIашна.

Бакъда, Екатеринодарeба* [illegible] котбоалаш, шоаштa тоар хулаш хьабоагIача массашта дена хийтараьпо аьнначах. Мичаб, аьлла хетар цуна шоашта дукхаьлбала ниэ. Цу уллашца арабаьхар уж тахан сецца Охлой-Юртаза, цу уйланца тIабоалабелар вайнахьа юрташта. Бараьгах, гевзах кийчбенна, куро ...ог ... уж боагIаш бIаргабайначоа хетаргдар, цхьа доккха цIей лелде араба...

* Екатеринодар — Краснодар.

бoлица гIолий дазе гIолла уж болхош ба аьнна. Шоара боахкаш гIа, кораламы тенеш!

Цхьабакъда, декар муьIоаш, ехар курал а доаааа хьаьна дукъале кийсъелча.

ХьатIахханча гоала вa хасарашa [illegible] бакъда, хоачашхила лагга а хаa хир мийрхIар — гIаьта ба уж Инаргье ххача: Инарийса Долакоарех нах дукьалмотттарга хьаччача Iаьаьлате гоала ба. Цуд соагIа Къаскимарa бараш а болабенна улувца хьатIалаете. ШоагIa латт вайнах дукьале. Хайна нашан, бакъда вожахал вар духьала тIоагIa латт. Шоайла аIашa кхайаш хIогIарa а деттацa, деташ урауттаду.

— Жи, кIантий, доха йа дохалаш! — ахаш, аIогIa латт Долакоарахьа наха юрте латтача Мусайна. Цхьан метте сецa духьaе дa тисхан це. Шин-АогIа кхыаг [illegible] дIалаьна латтача шийн [illegible], хIоржеха тIаьхача гIерт. ХIоржие дог уреттала гIерт Мусайна.

НАЬХА кийнех лоахкеш хIаа зегах бIарг хийттай Хьасана.

Хезадар дуьна Мусайна шийн отрядашарча пахагIа хийнех хIе хеган доашийтад аьна. Революцегахьа баьнача салтaша деха [illegible]

Хьасанa уж. Цхьалахьа хайна хургдах-кх Мусайна а. Цо-м йоккха бaьрех а хьй яхия дуьш, аIогIа денах кIуьса меттел хьалтеха даьлачa аIогIa кIалах. Шaста-цхьаь Махьмад на из байроаш лелош. Буйнаргa Дауд мерг за Мусайн а. Дауд мо аьнна ваьллев, хетаргахье цхьан шира а лаьккха шаккха а. ТIехьагIа, мукъавелиe кIовета. Дауд мo Iаьнло бIарг кхоабаш, Iаьдлах оагIув оаш хиттенна [illegible] хIал шел деча хана. Къеберий, кIелбосаний оагIув ба Мусайн.

— ГIоазот ва шоана вай! — йоах йоккхача кханха кийна гIагIоале кIай чоалбе хьерчача. Из чоалбе ко кIай моали болча йоккхача сага. Инаркъера Эдалби-Хьажа ва из. Шийна хьалхашка бен латтар тIем ма бий, аьнна вIалле шок воашаш ла воккха сaг. Наха хе деле. Iе мугьаргIа таIа ахьча теркал-а из лeш вIогIа летт. — Букъ ма берзабелаш цхьанне а! Букъ берзабаьчун валар сий доаваш хургда!

— Шийн весага кортаж тIадоагIалаш наpaш букъ берзабергбацаш! — ахаш, вIогIа а хьежаш топ етташ ваагIа Хамча наьъан Саги. Цхьаьнах шу хьалха воастов Сахарво ... Саги.

— ДраьгIалда! — йоах дуьна тIехьа къча оазаца.

Наьнах дIе а къоастo моастагIашта тIавоалаевлар ваI. Ше ... топ а еттаьг.

— Из малар? Цe фу даьлу? — аьнна, хаттаран ва... ра.

— Кхоарта-Эгалой ваI ваI Къембoлат!

— ХIа-а, Эгало-... а ... йоах. Сийсарe хе тIа, Байрво ... дахыкъала хийла цун. Из шийна хьехача деда хорагIвашна хьуна Къамбoлат а.

— Айе шотта ва тIоавалоер воашa фу хургда?

— Уххавара дIоотте ... ва тон?

— Юхахьа цайI Iелoдаe!

Юхасвар Къамболат. ТIемкха дIаса а тема кийсса шхаргьаал вежар.

Из за боккъонах вола гIоадот! — шехар цхьан вIаьмигача сагга. Хьальура а шоха дIахьахаьхашахIа велаo-м. Цхи-дах тIе шарa ва бокхаш вежар.

— Пулеметаш совйй! — аьнча цIогIа техаю цхьaцца геттара гIоатамча оазаш.

— Вайчоа совцаай уж!

— СоагIапчарe бараш кхачарийн!

— Тоархко-Хьажа воагIa!

Поалагтера поашеца дIакхайдааш, вIашe кхедаш дaха баьлар нах.

— Пулеметаш а сайцай. СоагIапчара нах а кхачий!

ШоагIаш хьалхе дийша а дийна берт беше мо-дуьна тIехьа хьахеш

даш дьлаз деле беса а, ло хе шаьрача а.

— ЮтIахаха гоавураште, — аьнна, шийн дIаьха тур беттара а даькхe чуболдaелар Тоархко-Хьажа.

— Чоанхабе! Тоха! — аьнна, аIогIа -аьлар лoхе шаьрача а.

— Вурррo! — дар босара а лохе шаьрачара а хьахоаш хичарр. Листа тoпий таташ а дар. Дукхача из хааIаьнаш етташ хьажкIаш фуала Iоахача хана пелеха тхоамахи детталуча фийтам мо «тIоx» дехлa.

Шоай моттигашкарa хьал а лийлха тIаьайдар Долакоарех Инаркъерех нах. Йоккха ЦIе баьрах ийра ХьасайIа нах тIегIоала шершаш. ДIахьахха ухар из а. Шоаштa даггарa дукьала доа дешешь тIабоахар вайнах, лоацлора царнех деникинашта юкъерa ка. Легaр нах, кIайча лай тIa IаьIржа кIаьлаш хулар, уьваргъенаш Iехе а Iехаш удар бIаргаш тIера чубеха йиса говраш.

— Юха ма ювлалеш! — ахаш вIогIа деттар Тоархко-Хьажас.

— Жи, кIантий, доха ма дохалаш! — ахаш, хьахоадар Хьасана цхьаьмкха оаз лохера, Мусайн вар из.

— ГIоазот, гIоазот! — ахаш, хийттар Эдалби-Хьажа а вар.

— Топ кхийттер аллийта! Хьалха долле! — Юха а Тоархко-Хьажий оаз хезар Хьасана. Хьожа ма луш, дIатIа а луцаш еттар Хьасана топ, хьалхe еоллашехьа. Лохe шаьрча лоа кIоаргагIа а долаш халагIа фо говрашта, аьгIаьелар уж.

— ХIа-а! Говраш! Юхебаьлар! Тоха! Са мета ма дайта! — Топашa мo уьзарбоахар моастагIий цIогIарчаша а. ХIаьта шоашта тIехьашка ахы а говра-баьрех бIаргабайча-м михо чоахадаь ма Iуа мо кораагIбаьнна хьейзар уж. Тхьоара Черсий доадоттахьара доа за баха говрабаьреш бар уж, чархье бахача наха мо цIогIаоч а хьекхаш, тоаш а етташ, хIанз тIабоагIаш.

Цхьабараш гоона ... а дессаш бойдар деникинашa. Шоаш улаш болхамешехь юха тIа а берзаш топаш еттар цар. Догаре шоаш легаш латташехь. Лега-м партизанаш а легар. Тхьовре а вежае IалагIг, лийгаб кхы а. Шинаpaгха кIалхарa говр а йийна гIаш вeса. Даим Iогоба а хуьцаш топ етт из. Шаьха наькха а тe а дехa юхaархьаа сеттар ТIахIир.

— Хьахо соцъ метте ль ... кхийтар хьона. — [illegible] Хьасана бIаргахьажар из. ... бIаргдIа а бужабъ корта доттаъар. ... йистa ма хулийн лайжажа гоно тIара чувахар из.

Лайта чура ТIахIира ... баьлха, из ... вeл тIa ... бIаргий вогIарш IетIа а дуьшахьа шийн гоно тIe хайра Хьасан. Юха а деа доладар из. ЛакIхера, дуьт гIарa, Iочухьаьнчoш шаьрa гургаар из умара сурт. ХIаьта ухаза дакъа лоацаш волчо гонахьа лийтача наха къоарадарь доаш, хьекхаш цIогIарча дагтарa духалаш топий таташ, кIурeй мохaн хьадаки мара хIама дацар. Бакъдар аьлча хоалуш мара шаьрра гуш хоашан лаиер из зерынга. Боккъонца сакхетам чу воаца сага санна.

Цхьаннена тIекъа шоллагIча дир хаьлухьалотташ хуьшалу Хьасана къахкашкаав моастагIий юхь-сибаташ. Гой, аIа топа чу кера, акх ... чуоттаеш кoлла хоа. Иекхаш дир. Хьасачa, е дуьна улувча кхочов тоха шийн топ, кийчъеш воалл-кх из. Кхизар топа лaи оаз. — вежар моастагIa. Вежар цхьаьнха а, цхьаьнха а. Тийша боах а во а ше дейчох лахал. ХIанз парох долаш латт-кх из. Гой лакъаша къоарзлаь аре. кIимарса хана ахай тIa хала кьсараш ... листа бадий! Бисараш а шоашта ма мотта дIауд Охлой-Юртагахье.

— Бахийта! ХIанз бахийта! — ахаш, цIогIa дeтт Тоархко-Хьажас.— Тахана ди кхычахьa дIадувца дайна а бита!

Цхьабаьгхаа из цIогIа дIахоацар цхьабараштa, дIахоше а дов социйташ бацар — шотта аттa гIераллацар тIема шаьль. ХIаьта къулбехьаpa. Хьи болчахьаpa, дIаьхха гучалийха доа де. бисараш хIалакбе болабелар черсий партизанаш а. Шорта IайнадIaло дегашка эгIазал, чу ма хоашаш шорта. Бакъда, из бацар шоаш хIадухьал а эга тIом бе. ХIанз моастагIчох дегаш Iобaлоа хар а...

КIезига геттара хIоаза бер Тархьга хIакхаьча а нах дехьбаьна а моастагIий. Тоархко-Хьажас аьнначa бесса из бирса, уьзара дa кхыкIаьна дIадувцаш мара бацар уж.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

1 ФЕВРАЛЬ

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17 сахьат даьлча «Н. К. Крупская — В. И. Ленина новкъостa хоттагIа» яха лекци. 20 сахьат даьлча кагирхой сайре.

20-ча участка клуб. 18 сахьат даьлча дуьнен халкъашта юкъерча хьолах лекци.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 18 сахьат даьлча «Малхбузен Германи — Европерча кхоанахьа кхераме оааг» яха лекци.

Пролетари цIерагIара культура ЦIа. 13 сахьат даьлча шахматех [illegible] хьеш.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 18 сахьат даьлча «Ленински дешараш «В. И. Ленин Советски социалистически демократех». «Кинолениниана» плана кинофильмаш [illegible]».

2 ФЕВРАЛЬ

«Красный молот» завода культура ЦIа. 11 сахьат даьлча М. В. Фрунзех йола беседа. 12 сахьат даьлча «Советий Iаьдала духьа» яха кинофестиваль. «Максима къональ» яха кинофильм чъокхергда. 16 сахьат даьлча «В. И. Ленин — баьчча советски пачхьалкхе хьелхоара» яха лекци.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 18 сахьат даьлча «Космонавтика хургдар» яха лекци.

20-ча участка клуб. 18 сахьат даьлча «В. И. Ленина тахари цун гIулакхаш» яха лекци.

КИМ цIерагIара клуб. 18 сахьат даьлча «Дуьнен халкъашта юкъерча хьолах» лекци.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9 сахьат даьлча берашта лаьрхIа Ленински дешараш «Ульянов Володя дукха даш книжкаш». 11 сахьат даьлча кIирандийцахьара дешараш. Пятилетка шераш Нохч-ГIалгIайчен халкъа боахам дегIабар. 15 сахьат даьлча Ленински киноуниверситета занятии. «В начале века» яха кинофильма хьокхарда. 17 сахьат даьлча культура университета занятии. Литературно-музыкальни факультето кийчъяь «Лирика сайре». Дакъа лоацаш ва Московски пачхьалкхен филармоне артист Добоохотов Николай. Программе: В. Маяковске, А. Блока, С. Есенина, Е. Евтушенко произведенеш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознеи хувхалуш морхаш а йолаш, бийсанна йовлана йоачан а йоацаш, цхьацайолча моттигашка доххи а довллаш. гIоа а елаш ха латта тарлу. Йийнахьа цхьайолча хана кIеант-дукхе йоачан хургья, ша буллаагъба, малхбоалехьара мух хьекхаргба, шаьхьо тIоагIа а хьекхаш. Бийсанара температура республике гIолла 10—15, Грозне 14—16 градус, дийнахьа республике гIолла 0—5. Грозна 1—3 градус шелал йолаш хургья.

2-ча февралера 3-ча феврале кхаччалца юкъ-юкъе екхан а утташ, кхаьна ха хила тарлу, цхьацайолча моттигашка доххи а довллаш. 2—3 февраля цхьацайолча моттигашка догIа а уош лоа делха тарлу. 4—5 феврале лоадама йоачан а йоацаш, массе оагIорахьара хуьалуш мух а хьекхаш ха латтаргья. Температура бийсанна 1—6, дийнахьа чано 7—10 градус шелал, дийнахьа 4 градус шелалгара 1 градус йовхалга кхоачаш хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
1 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — «Сердалo» газета обзор. 8.25 — Передачий программа. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Литературни передача. «ВIашагIкхетаро» яхача Воскресенске книжка тIара дакъа (нохчий меттала). 15.35 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 15.45 — Ашараш. 16.00 — «Соне дукхаезача наха» (эрсий меттала). 16.20 — Концерт. 17.00 — «Сатирически загIие тIе» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.20 — Ашараш. 17.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 18.00 — Юртара кхакъашка гIолла (нохчий меттала). 18.20 — Иллеш, ашараш, хелхарш. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
1 февраль

15.55 — Передачий программа. 16.00 — Эфире къона к. Ленинградера передача. 17.00 — Советски кино исторехьара. «Александр Довженко» яха фильм. 18.07 — Берашта. «Шин океана къайле» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 19.30 — Волгоградера передача. 20.00 — Передачий программа. 20.32 — «Кото а Кото» яха художественни фильм. 22.00 — Кинолюбителий клуб. 22.30 — Музыкальни перерыв. 22.35 — СахьтIа соналош хаккара дуьнен чемпионат (хоккей). Грозноера передача.

РАДИО
2 февраль

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор (эрсий меттала) ... обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.20 — Передачий программех ашараш. 7.40 — Москва. 8.15 «Ленински некъ» газета обзор. 8.25 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачий программа. 15.20 — «Къона бараш лахаш» яха литературни передача (нохчий меттала). 15.40 — Ашараш. 16.00 — Москва. 16.30 — «Хьастия полла илли» яхача Юсупова дувцарах йола инсценировка (эрсий меттала). 17.00 — Спортивни хабарш тIа (эрсий меттала). 17.20 — «Вай индустриальни метте» (гIалгIай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 18.30 — РадиоладувгIархой заказех йола концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
2 февраль

11.00 — Передачий программа. 12.00 — «Къона ленинец». 12.30 — Берашта. «Шин океана къайле» яха художественни фильм (шоллагIа сери). 13.40 — Кинохроника (гIалгIай меттала доаххе). 14.00 — Советски Эскарех Флотех бIуходашта. «Шеца хьаьл истори: Ташкентера передача. 14.30 — Штейн. «Океан». Горьке цIерагIа Ленинградски Йоккхача драматически театра спектакль. Ленинградера передача. 17.30 — Концерт. 18.00 — «Цитаделера вахар» яха художественни фильм. 19.40 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 20.20 — Литературни театр. «Редакие юха ваьхар». Сийлахь боккхача Даймехкан тIом тIа байначa журналисташта хетаьо. 21.00 — «ВоотI вай». Дуьнен халкъашта юкъера программа. 21.45 — Интервидени. «Эфире журнал я». «Къонала проспект». 23.00 — СахьтIа соналош хаккара дуьнен чемпионат (хоккей). Грозноерa передача.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозний, Ленина улица, 11 (2-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктахкна секретара—3-34-38; партийни вахарех, культурех, промышленностех отделий—3-42-30; юрта болхамех письмойн отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ00020. Заказ № 587.